

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Kateřina Vybíralová

**Orbánova křesťanská demokracie v kontextu
evropských hodnot**

Orbán's Christian democracy in the context of European values

Praha 2024

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce za pomoc a cenné rady při vedení práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 31. 7.2024

Kateřina Vybíralová

Abstrakt

Bakalářská práce popíše konfliktní rozměry liberální demokracie v kontextu postavení Maďarska v Evropské unii, s důrazem na problematiku neliberálního skluzu. Autorka prozkoumá paradoxní situaci, kdy přes klíčový význam demokracie pro členství v Evropské unii jsou tolerovány neliberální sklony některých členských států, včetně Maďarska. Evropská unie klade důraz na dodržování demokracie, jakožto klíčového prvku členství, jak je deklarováno v článku 2 Smlouvy o Evropské unii. Závazek každého vstupujícího státu ke klíčovým hodnotám EU zahrnuje vedle demokracie také úctu k lidské důstojnosti, svobodu, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv. Sporná pozice Maďarska v rámci EU vychází z nejednoznačnosti těchto základních hodnot a interpretační politiky v období krize evropských hodnot. Práce se zaměřuje na rozdílnost pojetí demokracie, kdy Evropská unie se hlásí k liberální demokracii a na druhé straně maďarský premiér zdůrazňuje „neliberální“, respektive později „křesťanskou“ demokracii. Diskuze o významu slova "liberální" a interpretacích demokracie v rámci EU a Maďarska podtrhuje konflikt hodnot v rámci liberální demokracie. Hlavní otázka práce se zaměřuje na závaznost liberální demokracie pro Evropskou unii a jak se prakticky projevuje ve vztahu k Maďarsku. Práce se snaží poskytnout hlubší porozumění konfliktním aspektům spojeným s liberální demokracií v rámci EU a vytváří prostor pro reflexi nad rozdílným pojetím demokracie mezi Evropskou unií a Maďarskem.

Klíčová slova

Maďarsko, Evropská unie, liberální demokracie, evropské hodnoty, nejednoznačnost, Smlouva o EU

Abstract

The bachelor thesis will describe the conflicting dimensions of liberal democracy in the context of Hungary's position in the European Union, with an emphasis on the issue of illiberal backsliding. The author will explore the paradoxical situation where, despite the crucial importance of democracy for European Union membership, the illiberal tendencies of some member states, including Hungary, are tolerated. The European Union emphasizes the respect for democracy as a key element of membership, as declared in Article 2 of the Treaty on European Union. Each acceding state's commitment to the EU's core values includes, in addition to democracy, respect for human dignity, freedom, equality, the rule of law and respect for human rights. Hungary's contentious position within the EU stems from the ambiguity of these core values and the policy of interpretation at a time of crisis of European values. The thesis focuses on the divergence in the conception of democracy, with the European Union claiming liberal democracy and the Hungarian Prime Minister emphasizing "illiberal" or, later, "Christian" democracy. The debate on the meaning of the word 'liberal' and interpretations of democracy within the EU and Hungary highlights the conflict of values within liberal democracy. The main question of the thesis focuses on the binding nature of liberal democracy for the European Union and how it is practically manifested in relation to Hungary. The thesis seeks to provide a deeper understanding of the conflicting aspects associated with liberal democracy within the EU and creates a space for reflection on the different conceptions of democracy between the EU and Hungary.

Keywords

Hungary, European Union, liberal democracy, European values, ambiguity, EU contract

Obsah

Kapitola 1

1. Demokracie.....	11
1.1 Liberální demokracie.....	12
1.1.1 Přechod k liberálním demokraciím po roce 1989.....	15
1.2 Neliberální demokracie.....	16
1.2.1 Charakteristiky neliberální demokracie.....	17
2. Základní hodnoty Evropské unie.....	19
2.1 Výklad demokracie soudním dvorem.....	21

Kapitola 2

3. Politický vývoj v Maďarsku.....	23
3.1 Volební období od roku 2010.....	24
3.2 Volební období od roku 2014.....	27
3.3 Volební období od roku 2018.....	30
3.4 Volební období od roku 2022.....	32
4. Více tváří křesťanské demokracie.....	33

Kapitola 3

5. Metodologické zakotvení analýzy ideologie.....	36
6. Od neliberální ke křesťanské demokracii.....	38
6.1 Analýza neliberální demokracie.....	41
6.1.1 Národní identita.....	42
6.1.2 Suverenita.....	43
6.1.3 Kulturní konzervatismus.....	44
6.1.4 Kritika západního liberalismu.....	44
6.1.5 Kritika migrace.....	46
6.1.6 Ekonomický nacionalismus.....	47

6.2	Analýza křesťanské demokracie.....	48
6.2.1	Národní identita.....	49
6.2.2	Suverenita.....	50
6.2.3	Kulturní konzervatismus.....	51
6.2.4	Kritika západního liberalismu.....	51
6.2.5	Kritika migrace.....	53
6.2.6	Ekonomický nacionalismus.....	54
6.2.7	Kritika Evropské unie.....	54
6.3	Srovnání neliberální a křesťanské demokracie.....	55
7.	Demokracie dle rozhodnutí Soudního dvora EU.....	57
7.1.1	Právní stát.....	57
7.1.2	Lidská práva.....	58
7.1.3	Rovnost.....	59
7.1.4	Pluralismus.....	60
7.1.5	Nezávislost soudnictví.....	60
7.1.6	Nediskriminace.....	61
7.1.7	Solidarita.....	62
7.2	Shrnutí.....	62
Kapitola 4		
8.	Spojení křesťanské demokracie s hodnotami Evropské unie.....	64
	Závěr.....	67
	Použitá literatura.....	70

Úvod

Problém ústupu demokracie a právního státu lze vidět v Evropě nejen u Maďarska ale i u jiných členských států EU. Maďarsko se opakovaně dostává do konfliktu s EU, která ho kritizuje za porušování principů právního státu, demokracie a ochrany lidských práv. To ale tato obvinění odmítá jako neopodstatněná a vnímá je jako nežádoucí zasahování do svých vnitřních záležitostí. Konflikt mezi těmito aktéry, který se začal prohlubovat po nástupu Viktora Orbána k moci v roce 2010, je dlouhodobým a komplexním jevem, který vrhá světlo na širší otázky napětí mezi liberální a neliberální demokracií v Evropě. Kořeny tohoto sporu můžeme hledat v řadě politických, právních a kulturních rozdílů, které jsou způsobeny značnou ideologickou rozdílností mezi institucemi EU a maďarskou vládní politikou (Kelemen a Orenstein, 2016).

Halmai charakterizuje změny od roku 2010 jako „kontrarevoluci“, jejímž cílem je odstranění brzd a protivah, podkopání ústavní demokracie a nastolení neliberálního ústavního systému. Tyto změny oslabily základní práva, omezily nezávislost státních institucí a zpochybnily principy evropských demokratických hodnot. Rovněž upozorňuje na selhání evropských institucí, které nedokázaly těmto změnám účinně čelit, a konstatuje, že navzdory mezinárodnímu úsilí se stav právního státu a demokracie v Maďarsku stále zhoršuje (Halmai, 2014).

Od roku 2014 se kvalita demokracie v Maďarsku pod vedením Viktora Orbána výrazně zhoršila, což zahrnuje podkopávání nezávislosti soudnictví a svobody médií. Evropská unie, která má chránit liberální demokracii v členských státech, na tuto situaci reagovala, ovšem neúčinně. Ačkoli článek 7 Smlouvy o Evropské unii umožňuje pozastavení práv členského státu při trvalém porušování základních hodnot, jeho aplikace je politicky náročná a nevedla k efektivnímu zásahu nebo zvrácení nedemokratických praktik v Maďarsku. Vysoké požadavky na akci a nedostatečné právní nástroje EU omezily její schopnost účinně řešit erozi demokracie v Maďarsku (Müller, 2019).

V maďarském kontextu Viktor Orbán vystupuje v pozici pravého Evropana a tvrdí, že jeho politika nejen odráží, ale i posiluje tradiční evropské hodnoty. Orbán se tedy staví do role evropského státníka, který je připraven vrátit EU k jejím kořenům. Tento návrat je podle něj nutný, protože zastává názor, že se EU odklonila od tradičních hodnot a suverenity, které

považuje za základ evropské identity. Zasazení se o křesťanské hodnoty, národní suverenitu a tradiční rodinné struktury umožňuje Orbánovi konsolidovat moc doma a zároveň oslovit širší konzervativní hnutí napříč Evropou. Podle Mounka tímto Orbán reaguje na rostoucí nespokojenost občanů s liberálními elitami a technokratickými institucemi, které podle něj podkopávají demokratické procesy a národní identitu (Mounk, 2018).

Tato situace nám ukazuje flexibilitu a interpretační otevřenost, která charakterizuje současné „evropské hodnoty“. Viktor Orbán této otevřenosti využívá, když si přizpůsobuje významy hodnot vlastnímu uvážení. Více možných výkladů evropských hodnot může vytvářet nejasnosti a vést k tázání se po tom, kdo je hlavním arbitrem evropského dialogu o základních hodnotách a také co jsou hlavní kritéria. Tato nejednoznačnost, umožňující si přizpůsobovat významy hodnot vlastnímu uvážení, vede ke sporům o význam sdílených norem, které jsou obzvláště patrné ve vzájemném působení mezi státy a evropským právem. Spory o interpretaci základních principů, jako jsou demokracie, lidská práva a právní stát, jsou nejen teoretickou debatou, ale mají konkrétní dopady na politickou praxi v rámci EU. Toto zkoumání je obzvláště relevantní v kontextu maďarských zákonů a politik, často kontrastujících s liberálními normami a hodnotami, které EU prosazuje. EU tedy čelí krizi hodnot, přičemž jsou tyto základní principy ohroženy členskými státy. Tento jev je označován různými termíny, jako je „dedemokratizace“ nebo také „iliberální obrat“ (Mos, 2020).

Sám Viktor Orbán ve své rétorice spojuje Maďarsko s neliberální nebo také později křesťanskou demokracií jako alternativou k liberálnímu uspořádání, které převládá v mnoha dalších členských státech EU (Zerofsky, 2019). Práce se zaměří na zkoumání této problematiky, jež je stěžejní pro pochopení, zda a jakým způsobem je Orbánovo pojetí „křesťanské“ demokracie je v rozporu s pojetím klíčových hodnot Evropské unie. Výzkumná otázka tedy zní, jaké jsou hlavní prvky rétoriky Viktora Orbána ohledně neliberální a později křesťanské demokracie a kde se shoduje či rozchází s hodnotami Evropské unie?

Cílem této práce je tedy nejen popsat a analyzovat demokracii v Maďarsku, ale také to, jak Orbánova interpretace křesťanské (neliberální) demokracie kontrastuje s hodnotovým systémem EU a identifikovat klíčové aspekty, ve kterých dochází k rozporům. Analyzovat tyto rozpory může přispět k lepšímu porozumění vztahu mezi národní suverenitou a evropskou integrací. Jinými slovy má práce přispět k širšímu pochopení dynamiky mezi národními zájmy

a společnými hodnotami, které jsou základem evropské integrace, a vysvětlit tyto rozpory v rámci evropského politického dialogu.

První kapitola této práce se zaměří na teoretická východiska liberální a neliberální demokracie. Dále také rozebere základní hodnoty Evropské unie, které zahrnují úctu k lidské důstojnosti, svobodu, demokracii, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, a jejich význam v kontextu EU. Druhá kapitola bude analyzovat maďarský politický vývoj za vlády Fideszu, ale také na konkrétní příklady Orbánovy politické praxe, které demonstrují jeho vizi křesťanské demokracie, tedy její význam v politickém kontextu Maďarska. Třetí kapitola se zaměří na analýzu konfliktu mezi „křesťanskou“ demokracií v Maďarsku a klíčovými hodnotami EU. Bude zkoumat, zda a jak Orbánova rétorika a konkrétní politiky narušují tyto hodnoty nebo jestli je představitelný jejich soulad.

Metodologie bakalářské práce vychází z Freedenova morfologického přístupu k analýze ideologií, který bude použit jako primární nástroje pro zkoumání neliberální a později křesťanské demokracie v Maďarsku. Tento přístup umožňuje analyzovat, jak jsou různé politické koncepty propojeny a jak vytvářejí specifické ideologické struktury. Freedenova metoda se soustředí na identifikaci klíčových politických konceptů a jejich vzájemných vztahů, což umožňuje hlubší porozumění ideologickým strukturám a jejich proměnám v čase. Analýza bude použita jako nástroj k rekonstrukci hodnot v Orbánových projevech na *Bálványos Summer Free University and Summer Camp* a k zachycení toho, jak odrážejí, reinterpretovali nebo se odchylují od základních hodnot EU. Tento vztah k hodnotám EU bude rekonstruován zejména v kontextu otázek, jak Orbánovy projevy řeší konflikty mezi národní suverenitou a členstvím v EU, ochranou tradičních hodnot a liberálními hodnotami, různými přístupy k migrační politice, a jak tyto konflikty ovlivňují dynamiku mezi národními zájmy a společnými hodnotami v rámci evropské integrace. Freedenova analýza bude rovněž využita pro zkoumání demokracie v EU, přičemž budou analyzována rozhodnutí Soudního dvora EU jako klíčové zdroje pro pochopení, jak jsou základní hodnoty EU interpretovány a aplikovány v kontextu evropských institucí a členských států.

Kapitola 1: Demokracie liberální, neliberální a křesťanská:

Přehled klíčových pojmů

Tato kapitola poskytuje nezbytný teoretický rámec, jehož cílem je objasnit klíčové koncepty a hodnoty, které jsou stěžejní pro následnou analýzu. Nejprve se zaměří na samotný pojem demokracie, abychom vysvětlili jeho historický vývoj a různé teoretické přístupy. Poté bude představena liberální demokracie, která je klíčovým konceptem pro pochopení současného evropského politického rámce. Tím, že objasníme základní prvky liberální demokracie, jako jsou demokratické volby, ochrana občanských práv a svobod, právní stát, oddělení moci a pluralismus, vytvoříme pevný základ pro následnou analýzu konfliktů mezi evropskými hodnotami a maďarskou politickou praxí. Také se kapitola věnuje základním hodnotám EU pro pochopení, jaké hodnoty jsou zakotveny ve Smlouvě o Evropské unii a dalších právních dokumentech, neboť tyto hodnoty tvoří jádro politické a právní identity EU.

1. Demokracie

Demokracie představuje jeden z nejdůležitějších a nejrozšířenějších politických systémů současného světa. Lze ji hledat již ve starověkém Řecku, ale to pouze za účasti úzce vymezené skupiny občanů, nezahrnující například otroky či ženy. Moderní demokracie se od antických forem podstatně liší nejen ve své struktuře, ale i ve svých základních principech. Demokracie se značně vyvinula v situaci, kdy malé politické jednotky jako řecké městské státy, které umožňovaly přímou demokracii, ustoupily velkým národním státům s miliony obyvatel. Níže představím hlavní teoretické přístupy, které měly za cíl objasnit, jak demokracie funguje a jaké mechanismy zajišťují její stabilitu a efektivitu.

Zásadní příspěvek k teorii demokracie přinesl Karl Popper, který zdůraznil význam konkurence a otevřenosti jako hlavních prvků demokratického systému. Popperova koncepce demokracie se soustředí na možnost nenásilného svržení vlády prostřednictvím voleb. Nejlepší způsob, jak kontrolovat moc, je umožnit občanům pravidelně měnit vládnoucí elity bez potřeby revoluce, čímž se zajišťuje, že vláda zůstává odpovědná svým občanům (Popper, 1945).

O několik desítek let později Jürgen Habermas představil teorii kladoucí důraz na diskursivní aspekt demokracie, která se zaměřuje na proces veřejné komunikace a argumentace jako klíčové prvky legitimního demokratického rozhodování. Demokratický proces je autentický pouze tehdy, pokud umožňuje otevřenou a inkluzivní diskusi, která vede ke konsensu (Habermas, 1992). Habermas vidí demokracii jako proces, ve kterém se občané účastní racionální diskuse a společně hledají nejlepší řešení pro společnost.

Procedurální teorie, zde reprezentovaná Popperem, zdůrazňuje důležitost formálních mechanismů, jako jsou volby a politická konkurence, pro zajištění demokratické vlády. Na druhé straně obsahová koncepce, jak ji prezentuje Habermas, klade důraz na základní hodnoty a principy, které by měly být součástí demokratického systému. Zdůrazňuje komunikaci jako klíčový prvek, který zajišťuje, že demokracie není jen formálním procesem, ale také skutečně spravedlivým systémem. Demokracie musí nejen umožňovat volby a politickou soutěž, ale také zaručovat, že různé hlasy ve společnosti jsou slyšeny a brány v potaz.

1.1 Liberální demokracie

Moderní teorie liberální demokracie se začala formovat v období osvícenství v 17. a 18. století. Filozofové jako John Locke a Montesquie zdůrazňovali důležitost oddělení moci a ochrany individuálních práv. Locke ve své práci *Dvě pojednání o vládě* argumentoval, že legitimita vlády vychází z její schopnosti chránit život, svobodu a majetek občanů (Locke, 1690).

Liberální demokracie je charakterizována několika klíčovými znaky, které se v průběhu času vyvíjely a adaptovaly na měnící se politické a společenské podmínky. Tyto znaky zahrnují demokratické volby, ochranu občanských práv a svobod, právní stát, oddělení moci a pluralismus. Právě svobodné a spravedlivé volby jsou jedním ze základních znaků liberální demokracie. V 20. století bylo rozšíření volebního práva jedním ze zásadních bodů vývoje demokracie (Dahl, 1971). Dahl popisuje demokratický proces jako soubor politických institucí a postupů, které zahrnují širokou účast občanů a svobodnou soutěž mezi politickými stranami. Zdůrazňuje, že demokracie není statický stav, ale neustále se vyvíjející proces, který vyžaduje trvalou pozornost a zlepšování.

Ochrana občanských práv a svobod je dalším klíčovým prvkem liberální demokracie. Charles Taylor argumentuje, že uznání individuální identity a autonomie je klíčové pro fungování demokratické společnosti, která respektuje různé životní styly a hodnoty. Tento důraz na ochranu individuálních práv a svobod je tedy nejen morálním závazkem, ale také základem pro sociální a politickou stabilitu (Taylor, 1989).

Zároveň je zde zajišťováno oddělení moci, kdy moc je rozdělena mezi různé větve vlády – legislativní, výkonnou a soudní – aby se zabránilo koncentraci moci v jedné ruce a zajištění systému brzd a protivah. Dahl zdůrazňuje, že oddělení moci je klíčové pro udržení demokratických institucí a prevenci tyranie, přičemž klade důraz na to, jak tyto principy přispívají k politické stabilitě a ochraně občanských svobod (Dahl, 2001).

Neopomenutelný je i právní stát, tedy princip, že všechny osoby a instituce, včetně vlády, jsou podřízeny zákonu. John Rawls představil koncept „právního rámce spravedlnosti,“ který zdůrazňuje význam spravedlivých institucí a zákonů pro fungování demokratické společnosti. Rawls argumentuje, že spravedlivý právní systém je nezbytný pro ochranu základních práv a svobod občanů a pro zajištění rovnosti před zákonem (Rawls, 1971).

Dále zmíním koncept pluralismu, který zahrnuje uznání a respektování různých názorů, zájmů a hodnot v rámci společnosti. Pluralismus je více než jen existence různých skupin ve společnosti. Vyžaduje respekt k různorodosti a neshodám, které obohacují jednotlivce i politické a společenské systémy. Sartori vysvětluje, že pluralismus vznikl v Evropě po náboženských válkách 16. a 17. století, kdy tolerance začala být považována za klíčový prvek stabilní společnosti. Pluralismus předpokládá toleranci, ale zároveň ji překračuje tím, že prosazuje hodnotu rozmanitosti a nesouhlasu jako obohacujících prvků pro jednotlivce i celé společnosti (Sartori, 1997).

Aby byla zajištěna pluralita, je nezbytné chránit a podporovat svobodu projevu, který umožňuje otevřený a kritický diskurz ve společnosti. Jejím prostřednictvím mohou občané vyjadřovat své názory, myšlenky a kritiku bez obav z represí, což je nezbytné pro transparentní a odpovědné vládnutí. Dále svoboda projevu chrání práva jednotlivců a menšin tím, že jim poskytuje nástroj k obhajobě jejich zájmů a hodnot. Svoboda projevu je tedy nezbytná pro udržení dynamické a inkluzivní demokratické společnosti (Allen, 2020).

V liberálních demokraciích jsou jednotlivci považováni za základní jednotky společnosti, a tak jsou jejich práva a zájmy chráněny. Ochrana práv menšin zajišťuje, že všechny skupiny ve společnosti mají rovná práva a příležitosti, což přispívá k celkové stabilitě a soudržnosti. Nejde pouze o ochranu národnostních menšin, ale vztahuje se i na etnické, náboženské, sexuální a jiné menšinové skupiny. Tento přístup podporuje politickou participaci a demokracii tím, že menšiny mají možnost vyjadřovat své kulturní hodnoty a identitu v rámci širšího politického rámce, díky čemuž může dojít k zvýšení jejich angažovanosti (Parekh, 2019).

Fukuyama rozvíjí myšlenku, že liberální demokracie představuje konečný bod ideologického vývoje lidstva a univerzální formu vládnutí. Tuto myšlenku zakládá na hegelovské filozofii, kde historie je procesem, ve kterém se ideje a společnost neustále vyvíjí prostřednictvím konfliktů a jejich následným překonáváním (dialektika). Liberální demokracie je výsledkem tohoto historického procesu, syntézou všech předchozích ideologických konfliktů. Uspokojuje lidskou touhu po uznání, která vede jednotlivce a společnosti k usilování o systém, který respektuje jejich svobodu a rovnost. V liberální demokracii Fukuyama vidí zřízení, které nejlépe odpovídá těmto potřebám, jelikož poskytuje rámec pro rovnost před zákonem a politickou participaci, což vede k větší rovnosti a svobodě ve společnosti. Žádný jiný politický systém podle něj nenabízí lepší řešení těchto základních lidských potřeb, a proto považuje liberální demokracii za konečný bod dějin (Fukuyama, 2002).

Fukuyama si je vědom, že liberální demokracie čelí výzvám, jako je nárůst populismu, nacionalismu a autoritářských režimů. Tvrdí, že současné politické krize jsou poháněny otázkami identity, které mohou destabilizovat liberální demokracie zvýrazňováním skupinových rozdílů a vést k polarizaci společnosti. Potřeba důstojnosti a uznání, jež vede k politickým konfliktům, může být zneužívána k mobilizaci podpory. Resentiment, pocit křivdy a nespravedlnosti, jež je silným motorem politických hnutí ohrožujících demokratické hodnoty, představuje nebezpečí pro stabilitu liberálních demokracií (Fukuyama, 2018).

Mouk poukazuje na vzestup autoritářských populistů v různých zemích, například v Maďarsku za vlády Viktora Orbána, a zvolení vůdců, jako jsou Donald Trump či Jair Bolsonaro, které vedly k útokům na liberálně demokratické normy a hodnoty. To vyvolalo otázky

ohledně stability a univerzálnosti liberální demokracie. Mohlo by se stát, že neliberální demokracie nahradí demokracii liberální v případě, že se politickým elitám nepodaří řešit vnitřní rozpory a potřeby jejich občanů (Mounk, 2020).

Z celosvětového hlediska dochází k nárůstu fenoménu neliberálních demokracií, kde jsou formální demokratické instituce kombinovány s autoritářskými praktikami, což podkopává samotné základy liberální demokracie (Zakaria, 2003). V současnosti je liberální demokracie dominantním politickým systémem v mnoha částech světa, i přestože čelí těmto hrozbám. Její přežití závisí na respektu k ústavním normám a odmítnutí extremismu. Budoucnost liberální demokracie závisí na schopnosti řešit tyto výzvy a adaptovat se na měnící se společenské a ekonomické podmínky (Levitsky a Ziblatt, 2018).

1.1.1 Přejchod k liberálním demokraciím po roce 1989

Po pádu komunistického bloku panovalo všeobecné přesvědčení, že postkomunistické země přirozeně přikročí směrem k liberálním demokraciím západního typu. Zdálo se, že počáteční reformy v zemích, jako je Rusko a Maďarsko, tuto trajektorii podporují, neboť se v nich zavedl systém více politických stran, svobodné volby a snahy o privatizaci státního majetku. Ukázalo se ale, že cesta k liberální demokracii je mnohem obtížnější a nepředvídatelnější, než se předpokládalo (Csillag a Szelényi, 2014).

Transformace politických systémů byla často doprovázena ekonomickými reformami zaměřenými na přechod od plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství. Tento proces zahrnoval radikální přeměnu centrálně plánovaných ekonomik na tržní systémy. Hlavní změnou bylo vytvoření nových institucí podporujících tržní ekonomiku, což zahrnovalo privatizaci státních podniků, liberalizaci cen, reformu bankovního sektoru a zavedení právních rámců chránících vlastnická práva. Země jako Polsko, Maďarsko a Česká republika se zaměřily na rychlou implementaci těchto reforem, čímž dosáhly značných pokroků v ekonomickém růstu a integraci do evropských a globálních trhů. Přesto byla transformace provázána sociálními a ekonomickými výzvami, jako je nezaměstnanost a sociální nerovnosti (Gros a Steinherr, 2004).

Vytvoření nových demokratických institucí bylo nezbytným předpokladem pro fungování nově vzniklých demokracií. To zahrnovalo zavedení volebních systémů, právního státu, nezávislého soudnictví a ochrany lidských práv. Tento proces byl často komplikovaný a

narážel na odpor ze strany starých struktur a zájmových skupin. Mnoho postkomunistických zemí také usilovalo o začlenění do organizací, jako je Evropská unie a NATO. Tato integrace byla vnímána jako záruka stability a prosperity, ale také vyžadovala splnění přísných politických a ekonomických kritérií. To vyvolávalo tlak na rychlé a mnohdy bolestivé reformy. Přechod k liberální demokracii znamenal i kulturní změny, kdy se lidé v těchto zemích museli vyrovnat s novými hodnotami a normami, které přicházely se západní demokracií. Tento proces byl doprovázen pocitem ztráty tradičních hodnot a kulturního odcizení (Krastev a Holmes, 2019).

Státy se odchylovaly od ideálů liberální demokracie různými způsoby a v různé míře, což nám ukazuje, že konsolidace demokracie je dlouhodobý a složitý proces, který může být narušen různými politickými, ekonomickými a sociálními faktory (Csillag a Szelényi, 2014). Přechod tedy nebyl vždy hladký a bezproblémový. V mnoha státech světa došlo k obnovení autoritářských tendencí, což lze přičíst především frustraci z neúspěšných či nedokončených reforem, přetrvávajícím ekonomickým problémům a nedostatečné schopnosti nově vzniklých demokratických režimů účinně reagovat na potřeby a obavy občanů. Příklad Maďarska pod vedením Viktora Orbána je ilustrativním příkladem, kdy Orbán dokázal využít nespokojenosti obyvatelstva s korupcí a neefektivností předchozích vlád k tomu, aby postupně podkopal demokratické instituce a konsolidoval svou moc (Lendvai, 2018).

Tyto zkušenosti s přechodem k liberální demokracii se odrazily v politickém a společenském klimatu jednotlivých zemí. V reakci na tyto změny a pocit frustrace se mnohdy začala formovat populistická a nacionalistická hnutí, jelikož poskytovala jednoduché a srozumitelné odpovědi na složité problémy, které provázely přechod k liberální demokracii. Populističtí lídři slibovali návrat k „tradičním hodnotám“ a obviňovali elity a zahraniční vlivy z problémů, kterým jejich země čelila. Tento narativ promlouval k řadě občanů, kteří se cítili opomíjeni a znevýhodněni v novém politickém a ekonomickém uspořádání. Nacionalismus se stal prostředkem k obnovení pocitu národní identity a hrdosti. V mnoha zemích střední a východní Evropy byla národní identita během komunistické éry oslabena, a přechod k liberální demokracii často nebyl schopen tuto ztrátu plně kompenzovat. Nacionalistická rétorika tak nabízela jednoduché a emotivní odpovědi na složité otázky týkající se identity, suverenity a místa v globalizovaném světě (Krastev a Holmes, 2019).

1.2 Neliberální demokracie

Jedním z prvních teoretiků, kteří zpopularizovali fenomén neliberálních demokracií, byl Fareed Zakaria. Tento termín použil v roce 1997 ve svém článku *The Rise of Illiberal Democracy*, kde upozornil na rostoucí počet zemí, které pořádají demokratické volby, ale zároveň ignorují základní principy liberální demokracie, jako je vláda zákona, ochrana práv menšin, svoboda tisku a oddělení moci. Zakaria varoval, že demokratické procedury bez liberálních hodnot mohou vést k režimům, které jsou demokratické jen formálně, ale v praxi autoritářské (Zakaria, 1997).

Koncept neliberální demokracie lze sledovat zpět až k poválečnému období, kdy se mnoho nově nezávislých států v Africe a Asii potýkalo s výzvami spojenými s budováním demokratických institucí. V mnoha případech vedly tyto výzvy k vytvoření režimů, které kombinovaly prvky demokracie a autoritářství. Příkladem mohou být státy jako Singapur, který pod vedením Lee Kuan Yewa¹ vyvinul model řízení, jenž zahrnoval silnou kontrolu nad politickým a občanským životem, přičemž zachoval některé demokratické procesy (Zakaria, 1997).

1.2.1 Charakteristiky neliberální demokracie

Neliberální demokracie je tedy systém, který je v rozporu se západním ideálem liberální demokracie. V neliberálních demokraciích jsou často zachovány volby, ale liberální principy jako právní stát, dělba moci a ochrana základních svobod jsou oslabeny nebo ignorovány. V mnoha částech světa to vedlo k vytvoření vlád, které jsou sice demokraticky zvolené a udržují si demokratickou tvář, ale postrádají hlavní liberální prvky a podkopávají základní demokratické normy a hodnoty. Tyto režimy manipulují s volebním procesem, obcházejí parlamentní procedury a omezují občanské svobody. Dle Zakarii vzestup neliberální demokracie pramení z historického nedorozumění, kdy téměř sto let byla demokracie na Západě synonymem pro liberální demokracii (Zakaria, 1997).

Neliberální demokracie se nachází na škále mezi demokracií a nedemokracií, kde některé demokratické prvky přetrvávají, zatímco jiné jsou oslabovány nebo odmítány. Z neliberálních pozic zaznívá kritika současné liberální demokracie za neúspěch v naplňování demokratických ideálů. Tento koncept lze pojímat jako reakci na zklamání z liberální

¹ Lee Kuan Yew byl singapurský politik, zakladatel Singapuru a předsedou singapurské vlády (v letech [1959](#) až [1990](#)).

demokracie, přicházející s novými perspektivami, které jiné ideologie nenabízejí. Neliberální demokracie usiluje o obnovu národní suverenity v různých oblastech – na mezinárodní úrovni odmítáním nadnárodních a multilaterálních institucí, ekonomicky odmítáním neoliberálního „dogmatu“ a kulturně odmítáním multikulturalismu a práv menšin ve prospěch většinových zájmů (Laruelle, 2022).

V praxi neliberální demokracie často centralizují moc do té míry, že podkopávají tradiční demokratické instituce. Tato centralizace moci je obvykle ospravedlňována tvrzením, že umožňuje vládě efektivněji uplatňovat vůli lidu bez omezení kontrolními a vyvažovacími mechanismy. Tento režim má tendenci centralizovat moc v rukou výkonné moci, čímž oslabuje nezávislost a autoritu soudní a zákonodárné moci. S tímto se pojí projevy anti-institucionalismu, který je snahou omezit nebo úplně odstranit nezávislé instituce, které by mohly fungovat jako kontrolní mechanismy proti zneužití moci. Tato snaha je motivována přesvědčením, že jakékoli omezení moci vládnoucí většiny je antidemokratické, protože omezuje schopnost vlády plně realizovat vůli lidu (Wagrandl, 2021).

Cesta k neliberální demokracii může vést právě skrze útoky na nezávislé instituce a právní stát. Tato rétorika je zvláště viditelná u lídrů oslovujících masu a stavící se proti zavedeným elitám. Jejich rétorika kritizuje neúspěchy stávajících politických systémů v řešení ekonomické stagnace, migračních problémů a sociálních nerovností, což rezonuje mezi nespokojenými občany s tradičními politickými strukturami. Často je spjat s populistickými hnutími, která sice mohou zpočátku povzbudit politickou participaci tím, že dají hlas dříve marginalizovaným skupinám, ovšem dlouhodobé dopady jsou znepokojivější. Jakmile populisté získají moc, jejich neliberální praktiky mohou narušit systém brzd a protiváh nezbytných pro fungování demokracie (Mounk, 2018).

Klíčovým rysem neliberální demokracie je také její anti-pluralismus, který je založen na přesvědčení, že stát by měl odrážet jednotnou vůli lidu. To předpokládá, že existuje univerzálně správná odpověď na všechny otázky týkající se hodnot a cílů, které by měl stát a společnost následovat. Tato představa je v přímém kontrastu s pluralismem, který uznává a respektuje různorodost názorů ve společnosti. Zároveň v rámci neliberální demokracie je vůle lidu považována za jedinou legitimní autoritu. Jakékoli instituce nebo jednotlivci, kteří by mohli tuto jednotnou vůli zpochybnit, jsou vnímáni jako překážky, které je třeba odstranit. To

vede k eliminaci nebo marginalizaci nezávislých institucí, jako jsou soudy, média a nevládní organizace, které by mohly působit jako protiváha vládní moci. (Wagrandl, 2021).

Neliberální režimy podnikají kroky ke kontrole nebo potlačení kritických médií, které může zahrnovat omezování novinářů, koncentraci vlastnictví médií u vládních spojenců a využívání státních zdrojů k podpoře provládní propagandy. Svobodný a nezávislý tisk je pro fungování demokracie nezbytný. Nevládní organizace hrají klíčovou roli při vyžadování odpovědnosti vlád a obhajobě práv občanů, avšak neliberální vlády mohou jejich činnost omezovat například prostřednictvím náročných registračních požadavků, finančních omezení a veřejných pomlouvačných kampaní (Mounk, 2018).

Veřejná debata a kritika vládních rozhodnutí jsou v neliberální demokracii potlačovány. Absence kontrol a vyvážení moci může vést k politické nestabilitě a krizi legitimacy. Vláda, která jedná bez omezení, může čelit silné opozici a odporu, což vede k politickým nepokojům a sociální nestabilitě (Wagrandl, 2021). Potlačováním disentu a opozice mohou neliberální režimy potlačovat politickou soutěž, což vede k tomu, že opoziční strany mají potíže se svobodným působením a volby ztrácejí smysl jako mechanismus pro změnu vlády (Mounk, 2018).

Müller poznamenává, že označení "neliberální demokracie" je zavádějící a ve skutečnosti podkopává snahy omezit populistické aktéry. Populisté, jako například Kaczyński, Orbán nebo Maduro, mohou tvrdit, že jejich země jsou stále demokraciemi, jen ne liberálními. Toto označení nechává těmto vládám možnost prohlašovat, že stále respektují demokracii, i když nerespektují právní stát a porušují kontrolní mechanismy, které jsou klíčovými předpoklady funkční demokracie (Müller, 2016).

Sklon k neliberální demokracii je také rysem současného populismu. Populisté podkopávají demokracii útoky na nezávislé instituce a právní stát, čímž ohrožují liberální demokracii a posouvají ji k neliberální demokracii. Tito vůdci, jako Marine Le Pen, Viktor Orbán a Donald Trump, oslovují masy a staví se proti elitám. Jejich rétorika kritizuje neúspěchy současných politických systémů v oblasti ekonomické stagnace, imigrace a sociálních nerovností. Populismus, ačkoliv zpočátku může zvyšovat politickou participaci, dlouhodobě narušuje demokratické normy (Mounk, 2018).

Zdá se, že trend směrem k neliberální demokracii není přechodnou fází, ale stabilní formou vládnutí, která kombinuje prvky demokracie i neliberalismu. Může znamenat odklon od západního modelu liberální demokracie a Zakaria zdůrazňuje potřebu hlubšího chápání a prosazování demokracie, která zahrnuje silné ústavní záruky (Zakaria, 1997).

2. Základní hodnoty Evropské unie

Základní hodnoty Evropské unie mají zásadní význam pro její identitu a soudržnost. Patří k nim úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv. Tyto zásady jsou zakotveny v různých smlouvách a v Listině základních práv, které jsou závazné pro všechny členské státy. Tyto hodnoty mají významnou roli pro soudržnost, která zajišťuje, že všechny členské státy dodržují společný rámec, jenž podporuje stabilitu, prosperitu a vzájemný respekt. Tyto hodnoty usnadňují efektivní fungování EU tím, že udržují jednotný standard spravedlnosti a základních práv napříč různými právními systémy a kulturami (Cismaş a Dănilă, 2020; Mokrosch a Regenbogen, 2015).

Hlavní hodnoty EU tvoří základní principy, na kterých je EU postavena. Ty jsou nejen teoretickým základem, ale také jsou prakticky implementovány v různých politikách a legislativách. Popsány jsou v článku 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU) konkrétně: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů“ (Smlouva o EU, 2021).

Kdybychom ve Smlouvě o Evropské unii hledali bližší definici demokracie, nalezneme pouze formy uplatňování demokracie u členských států, které je popsáno zejména v článku 10, který stanoví základní principy fungování EU na demokratických základech. Fungování je založeno na zastupitelské demokracii. Občané jsou na úrovni EU přímo zastoupeni v Evropském parlamentu. Dále, že členské státy jsou zastoupeny v Evropské radě svými hlavami států nebo předsedy vlád a v Radě svými vládami, které jsou demokraticky odpovědné buď svým vnitrostátním parlamentům, nebo svým občanům. Každý občan má zároveň právo podílet se na demokratickém životě EU. I proto je deklarováno, že rozhodnutí jsou přijímána, co nejotevřeněji a co nejbližše občanům. A v neposlední řadě se lze dočíst, že politické strany

na evropské úrovni přispívají k utváření evropského politického vědomí a k vyjadřování vůle občanů Unie (Smlouva o EU, 2021).

Cílem EU při formulaci základních hodnot bylo vytvořit společný rámec pro všechny členské státy, který by odrážel základní principy jako demokracie, právní stát, lidská práva a další. Tento rámec byl zamýšlen jako základ, na němž by měla být postavena jednota a soudržnost Unie, nicméně EU selhala ve vytvoření jasné definice těchto hodnot. Jedním z důvodů mohl být předpoklad, že kvalita demokracie a dodržování těchto základních hodnot se nebude nezhoršovat, což vedlo k tomu, že nebylo vnímáno jako nutné stanovit striktní a detailní definice. To vedlo k nejednoznačnosti, která vyplývá především z jejich širokého interpretačního rozsahu, který může vést k rozdílnému uplatňování v různých členských státech. Tyto nejasnosti vedou k tomu, že dodržování základních hodnot je mnohdy složité hodnotit. Političtí vůdci mohou jednoduše tvrdit, že jejich interpretace hodnot je správná a obhájit tak své kontroverzní kroky. Mos píše, že Orbán a další političtí vůdci využívají strategicky interpretace hodnot EU, a při obvinění z porušení, prezentují své činy jako zcela konzistentní s těmito hodnotami (Mos, 2020).

Na případech Maďarska a Polska lze vidět, jak někteří političtí představitelé s hodnotami EU zacházejí a jak je interpretují. Viktor Orbán v Maďarsku a jeho strana Fidesz změnili ústavní a právní rámec země, omezili pravomoci ústavního soudu a prodloužili mandát klíčových úředníků, což Orbán ospravedlnil jako ochranu národních zájmů proti EU, kterou prezentoval jako nepřátelskou vůči maďarskému lidu. Podobně v Polsku strana Právo a spravedlnost (PiS) pod vedením Kaczyňského reformovala soudnictví tak, aby zvýšila vládní kontrolu, což bylo prezentováno jako snaha o boj proti korupci a ochranu národních hodnot, ale ve skutečnosti to oslabilo nezávislost soudnictví a demokratické instituce. Tato interpretační flexibilita může narušit schopnost EU fungovat soudržně jako politická unie a vést ke krizím hodnot, kdy členské státy mohou upřednostňovat národní zájmy před kolektivními směnicemi EU. Zatímco evropské instituce začínají řešit nejasnosti hodnot EU prostřednictvím nových nástrojů a mechanismů monitoringu, politická interpretace hodnot zůstává klíčovým problémem (Mos, 2020).

2.1 Výklad demokracie soudním dvorem

EU se dlouhodobě potýká s problematikou definování demokracie, což se projevuje nejen v teoretické rovině, ale i v praktické aplikaci, kdy různé státy mohou mít odlišné pojetí demokratických zásad. V tomto kontextu hraje zásadní roli Soudní dvůr Evropské unie (SDEU), který prostřednictvím svých rozhodnutí vymezuje hranice nedodržování demokracie a pomáhá odhalovat její porušování v členských státech.

Soudní dvůr hraje významnou roli při posilování demokratické odpovědnosti tím, že zajišťuje jednotný výklad práva EU ve všech členských státech. To znamená, že poskytuje závazné výklady právních předpisů EU, aby byla zajištěna jejich konzistentní aplikace napříč různými národními právními systémy (Burley, 1992).

SDEU používá již zmiňovaný článek 2 Smlouvy o EU jako základní měřítko pro posuzování, zda členský stát dodržuje demokratické hodnoty. Může tak přezkoumávat opatření, která podkopávají demokratické procesy v členských státech, jako jsou nespravedlivé volební zákony, manipulace volebních obvodů (*gerrymandering*) nebo neférové financování politických stran a kampaní. Tento článek tvoří základní právní rámec pro interpretaci demokracie v unijním právu. Členské státy se zavazují tyto hodnoty respektovat a chránit, což je základním předpokladem pro členství v EU.

Ve svých rozhodnutích opakovaně zdůrazňuje, že demokracie je neoddělitelně spjata s principem právního státu. V rozsudku *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* Soudní dvůr rozhodl, že „zachování nezávislosti soudců je nezbytné pro zajištění účinné soudní ochrany práv jednotlivců vyplývajících z práva Unie“ (ECJ, 2018). Nezávislé soudnictví je klíčovým prvkem demokratického státu, který umožňuje spravedlivé a nezávislé posuzování případů bez vlivu vlády nebo jiných vnějších sil.

Svoboda projevu a svoboda médií jsou dalšími základními prvky demokracie, které SDEU důsledně chrání. V případě *Scarlet Extended SA* SDEU uvedl, že „právo na svobodu projevu, zakotvené v čl. 11 Listiny základních práv Evropské unie, zahrnuje svobodu mít vlastní názory a svobodu přijímat a šířit informace a myšlenky bez zásahů veřejné moci“ (ECJ, 2011). Tento výklad zdůrazňuje, že svobodný přístup k informacím a jejich šíření je nezbytný

pro fungování demokratické společnosti, kde občané mají možnost informovaně rozhodovat a podílet se na veřejném životě.

Rovněž zdůrazňuje, že ochrana základních práv je neoddělitelně spjata s konceptem demokracie. V případě Åkerberg Fransson Soudní dvůr rozhodl, že „členské státy jsou povinny respektovat základní práva, když uplatňují právo Unie“ (ECJ, 2013). Tento rozsudek potvrzuje, že základní práva, jako je právo na spravedlivý proces, svobodu projevu a ochranu osobních údajů, jsou nedílnou součástí demokratických hodnot, které musí být chráněny a respektovány.

Význam nezávislosti soudnictví pro demokracii je opakovaně potvrzován v judikatuře ECJ. Například v případě C-216/18 PPU Minister for Justice and Equality (Celmer) Soudní dvůr rozhodl, že „neexistence nezávislosti soudnictví v členském státě může vést k závěru, že existuje skutečné riziko, že základní práva dotyčné osoby budou porušena“ (ECJ, 2018). Tento případ ilustruje, že nezávislé soudnictví je klíčové pro ochranu jednotlivců před zneužitím moci a pro zajištění spravedlnosti.

Dalším důležitým aspektem demokracie je transparentnost ve veřejné správě. V případě C-92/09 Volker und Markus Schecke ECJ rozhodl, že „transparentnost je základní podmínkou pro posílení veřejné kontroly nad činností orgánů veřejné moci“ (ECJ, 2010). Transparentnost umožňuje občanům sledovat a hodnotit rozhodovací procesy, což je klíčové pro demokratickou odpovědnost.

Kapitola 2

Tato kapitola se zaměřuje na politický vývoj Maďarska po pádu komunismu až po současnost, s důrazem na analýzu přechodu k neliberální demokracii pod vedením Viktora Orbána a jeho strany Fidesz. Cílem je poskytnout vhled do procesu, který vedl k transformaci Maďarska od liberální demokracie k neliberálnímu režimu, a to v kontextu širšího evropského politického prostředí. Vývoj v Maďarsku je klíčovým příkladem toho, jak mohou vnitropolitické změny ovlivnit evropské hodnoty a struktury. Poukázáním na konkrétní politické reformy a změny ústavy lze nahlédnout, jak byly tyto kroky instrumentalizovány k upevnění moci jedné politické strany, a jak tyto změny ovlivňují demokratické instituce a mechanismy právního státu.

Poslední část této kapitoly se bude zabývat křesťanskou demokracií a rolí křesťanských hodnot ve vládě Viktora Orbána, která je používá k ospravedlnění jeho politik v rámci neliberální demokracie. Kapitola zkoumá rozpor mezi tradičním pojetím křesťanské demokracie a křesťanskou demokracií, jak ji definuje a prosazuje Viktor Orbán.

3. Politický vývoj v Maďarsku

Po pádu komunismu se Maďarsko, stejně jako mnoho dalších východoevropských zemí, vydalo na cestu k liberální demokracii a tržnímu kapitalismu. Počátkem 90. let 20. století probíhalo mnoho významných politických a ekonomických reforem zaměřených na zavedení demokratických institucí a privatizaci státního majetku. Tyto změny byly do značné míry inspirovány západními ideály liberální demokracie a tržní ekonomiky, které byly vnímány jako konečný cíl postkomunistické transformace. V polovině nultých let se však Maďarsko začalo od této cesty odklánět. Klíčovou roli v této transformaci sehrála strana Fidesz s Viktorem Orbánem, který se stal poprvé premiérem v roce 1998, a jehož vláda byla charakterizována snahou o ekonomickou stabilizaci a integraci do Evropské unie (Csillag a Szelényi, 2014).

V devadesátých letech se Maďarsko stalo jedním z modelových příkladů úspěšné transformace ve střední a východní Evropě. Byly provedeny rozsáhlé reformy, které zahrnovaly privatizaci státních podniků, liberalizaci cen a obchodní politiky, a zavedení právního státu a demokratických volebních systémů. Tento proces však nebyl bez obtíží. Reformy často vedly k ekonomickým problémům, jako je nezaměstnanost a rostoucí sociální nerovnost, což dále spělo k nespokojenostem mezi občany (Krastev a Holmes, 2019).

Po výrazné prohře Fideszu ve volbách v roce 2002 se Orbán soustředil na přetvoření strany, která by byla schopná oslovit široké spektrum voličů, včetně konzervativních a nábožensky založených. Strana se pod Orbánovým vedením posunula z liberálnějších pozic směrem ke konzervativnějšímu pravicovému postoji s důrazem na nacionalistickou a antiliberální rétoriku. Tento posun zahrnoval přijetí narativu, který Maďarsko vykreslovalo jako „oběť západního liberalismu a globalizace“, což oslovovalo nezastoupené vrstvy maďarského obyvatelstva. Orbán a Fidesz se rebrandovali populistickou ideologií, která kombinovala prvky tradičního nacionalismu s moderním antiglobalistickým diskurzem. To

zahrnovalo vykreslení Maďarska jako ochránce křesťanských hodnot proti vnímaným hrozbám liberální demokracie (Enyedi, 2020).

Reakcí na volební porážku byla i strategie vytvoření tzv. *Občanské kruhy*, jež je forma dobrovolnických organizací, překračující rámec tradičních politických stran, které umožnily Fideszu posílit jeho politický vliv tím, že nabídly platformu pro šíření politických názorů. Mobilizovali tak občanskou společnost v duchu pravicového nacionalismu a antiglobalismu. Aktivity těchto kruhů výrazně přispěly k transformaci maďarské společnosti a politickému diskurzu, zdůrazňující suverenitu a tradiční hodnoty jako odpověď na globální výzvy, čímž umožnily Fideszu upevnit jeho politickou pozici a ovlivnit maďarskou politiku a společnost (Greskovits, 2017).

3.1 Volební období od roku 2010

Tento posun se ukázal být úspěšným, když se Orbán v roce 2010 vrátil do čela vlády s drtivou většinou, čímž započaly významné politické a institucionální změny. K tomu, že Fidesz získal ve volbách tak silnou podporu, přispěl primárně velký tlak na národnostní otázku, která je v Maďarsku hluboce zakořeněná v historickém traumatu Trianonské smlouvy. Toto nacionalistické cítění, které bylo za komunistické éry zakázáno, rezonovalo u mnoha Maďarů a pomohlo mobilizovat podporu Fideszu (Lendvai, 2018).

Fidesz získal v maďarském parlamentu více než dvoutřetinovou většinu, což mu umožnilo měnit ústavu a realizovat své vize bez většího odporu (Lendvai, 2018). Po parlamentních volbách zahájil Orbán řadu reforem, které upevnily jeho moc a posunuly Maďarsko směrem k neliberálnímu demokratickému modelu (Csillag a Szelényi, 2014).

Zásadními kroky k upevnění moci bylo zavedení nové ústavy, známé jako základní zákon, a změny volebního systému. Na rozdíl od předchozí ústavy z roku 1989, která usilovala o široký konsenzus, byla ústava z roku 2011 jednostrannou iniciativou Fideszu (Bozoki, 2012). Proces přípravy byl tedy kritizován pro svou nedostatečnou otevřenost, jelikož opozice a občanské organizace neměli možnost se do procesu výrazně zapojit (Enyedi, 2020).

Ústava byla vypracována a přijata rychlým tempem, což vyvolalo obavy o důkladnost a transparentnost procesu. Tento proces trval pouhé dva měsíce, během nichž byla ústava projednávána a schvalována parlamentem. Demokratické opoziční strany, konkrétně

Maďarská socialistická strana (MSZP) a strana Lehet Más a Politika (LMP), nebyly do parlamentní debaty zahrnuty, což vedlo k tomu, že nová ústava nevycházela z národního konsensu. Výsledný text ústavy, přijatý v dubnu 2011, byl čistě výsledkem vládního rozhodovacího procesu a obsahoval části staré ústavy z roku 1989, ovšem s výraznými změnami, které upřednostňovaly zájmy Fideszu (Bozoki, 2012).

Preambule nové ústavy vyzdvihuje historickou kontinuitu, kde důraz na tisíciletou historii Maďarska slouží k propojení současného státu s velkolepou a slavnou minulostí. Jedním z nejvýraznějších rysů preambule je důraz na křesťanské hodnoty, jež jsou v Maďarsku považovány za součást křesťanské Evropy, a uznává roli křesťanství při zachování národa. Tím preambule nejen potvrzuje náboženskou identitu, ale také odlišuje Maďarsko od sekulárních nebo multikulturních rámců. Je zde sice potvrzen závazek Maďarska k demokracii, ale zároveň zdůrazňuje význam sebeurčení a úlohu národního státu při ochraně svobod a práv svých občanů. Preambule má za cíl posílit pocit jednoty mezi Maďary, a to jak uvnitř, tak vně hranic země (Lendvai, 2018).

Představuje tedy odklon od ideologicky neutrálního vyznění ústavy z roku 1989 svým zdůrazněním křesťanských hodnot a konceptu jednotného národa, což odráží posun k nacionalističtější a kulturně homogennější vizi Maďarska (Bozoki, 2012).

Nová ústava a následné zákony upravily volební systém tak, aby zvýhodnily vládnoucí stranu. Tyto změny zahrnovaly i úpravu volebních obvodů, což vedlo k disproporcionalitě ve prospěch Fideszu. Změna systému poměrného zastoupení zvýšila počet mandátů v jednomandátových obvodech, což posílilo schopnost Fideszu vítězit díky jeho silné regionální podpoře. Dvoukolový systém hlasování byl nahrazen jednokolovým, čímž byla eliminována možnost, aby se opozice sjednotila proti kandidátům Fideszu ve druhém kole. Zároveň byl snížen počet poslanců a změny v registraci voličů, které rovněž posílily dominanci vládnoucí strany. Počet křesel v Národním shromáždění se snížil z 386 na 199, což bylo prezentováno jako krok k větší efektivitě, ale zároveň to snížilo počet opozičních křesel. Tyto změny významně omezily schopnost opozice účinně konkurovat, čímž posílily autoritářské tendence v Maďarsku (Enyedi, 2020).

Ústava neopomíjí ani restrukturalizaci různých státních institucí, výrazně posiluje výkonnou moc a zároveň snižuje váhu kontrolních mechanismů a rovnováhy. Změny se

dotýkají soudnictví, médií a dalších kontrolních orgánů, a tím centralizují moc v rukou vlády (Lendvai, 2018).

Další omezení se dotýkalo pravomocí Ústavního soudu, zejména v rozpočtových a daňových záležitostech. Tato změna významně omezila pravomoc soudu přezkoumávat a rušit vládní kroky a snížila jeho úlohu kontroly výkonné moci. Počet soudců Ústavního soudu byl zvýšen z jedenácti na patnáct, přičemž nově jmenovaní soudci byli loajální k vládě. Metoda výběru předsedy Ústavního soudu byla také změněna, kdy tuto pravomoc nově získal parlament, čímž se zvýšil politický vliv na jmenování soudců. Nezávislost soudnictví byla dále ohrožena vytvořením Národního soudního úřadu (NJO), v jehož čele stanula osoba blízká Fideszu. Tento úřad převzal správu soudnictví, čímž centralizoval administrativní kontrolu a omezil nezávislost soudů. Došlo k reorganizaci nejvyššího soudu a snížení věku odchodu do důchodu pro soudce, které vedlo k nucenému odchodu mnoha starších soudců (Bozoki, 2012).

Souběžně se změnami v soudním systému vláda rozšířila svůj vliv na média, pomocí změny mediálních zákonů. Ovládnutí médií dopomohlo i vytvoření orgánu *Národního úřadu pro média a komunikace* pro dohled nad médii, v němž dominují lidé jmenovaní stranou Fidesz. Díky tomu Fidesz získal významnou kontrolu nad regulací a obsahem médií. Tento krok omezil nezávislé zpravodajství o soudních záležitostech ale i o vládních aktivitách (Bozoki, 2012).

K legitimizaci kroků vlády byl využíván nástroj *Národních konzultací*, který měl za cíl získat názory veřejnosti na klíčové politické otázky. Tento proces zahrnuje rozesílání dotazníků všem oprávněným voličům, kteří mají možnost tímto způsobem vyjádřit svůj názor. S národními konzultacemi se začalo krátce po nástupu Viktora Orbána k moci. První velká konzultace proběhla v roce 2011, kdy vláda rozeslala dotazníky týkající se návrhu nové ústavy, která byla následně přijata a vstoupila v platnost 1. ledna 2012. Od té doby byly národní konzultace využívány opakovaně k řešení různých témat, včetně migrace, ekonomické politiky a sociálních otázek. Tento nástroj je však značně problematický, neboť dotazníky obsahují sugestivně formulované otázky, které vedly k předem očekávaným odpovědím podporujícím vládní politiku. Skutečná účast na konzultacích byla obvykle nízká, což zpochybňuje

reprezentativnost výsledků a také to, že výsledky skutečně odrážejí vůli většiny obyvatelstva (Lendvai, 2018).

3.2 Volební období od roku 2014

Při volbách v roce 2014 Viktor Orbán dosáhl dalšího volebního vítězství a obnovil dvoutřetinovou (ústavní) většinu. Toto vítězství, nadšeně oslavované jeho příznivci a provládním tiskem, přišlo i přes významný pokles hlasů pro Fidesz ve srovnání s volbami v roce 2010. Strana ztratila přibližně 600 000 hlasů, čímž se její podíl snížil z 53 % na 45 %. Avšak v důsledku nastavení volebního systému si Fidesz udržel přesný počet křesel potřebných pro supermajoritu. Fragmentované opozici se nepodařilo zabránit vítězství Fideszu. Levicová aliance, složená z levicových a liberálních stran, nedokázala představit jednotnou a důvěryhodnou alternativu zklamaným voličům. Výhra Fidezsů ukázala, že program vlády, který během předchozích let systematicky utvářel autoritářský rámeček, se ukázal jako funkční (Lendvai, 2018).

Avšak během několika měsíců po vítězných volbách v roce 2014 došlo k rychlému obratu obecné nálady. Mezi hlavní důvody patřily vážné chyby v daňové a domácí politice, korupční aféry a dramatický rozkol mezi Viktorem Orbánem a jeho nejstarším přítelem, mediálním magnátem Lajosem Simicskou. Simicska, klíčová postava při budování ekonomického a mediálního zázemí Fideszu, se s Orbánem rozešel kvůli rozdílným názorům na řízení státu a kontrolu médií. Rozkol vyvrcholil 6. února 2015, známým jako „G-nap“, kdy Simicska veřejně kritizoval Orbána a obvinil ho z diktátorských sklonů. Tento rozkol oslabil pozici Fideszu především v mediálním sektoru, neboť Simicska začal používat svá média k ostré kritice vlády. To představovalo významný obrat, jelikož jeho média byla do té doby převážně provládni. Událost byla široce komentována a vnímána jako důkaz narůstajícího autoritářství Orbánova režimu, která poukázala na hluboké rozpory uvnitř vládnoucí strany (Lendvai, 2018).

Na konci října 2014 bylo oznámeno zavedení nové internetové daně, po které přišla masivní vlna protestů. Tento návrh zákona měl zavést poplatek za každý gigabyte dat přenesený přes internet, což bylo vnímáno jako hrozba pro svobodu internetu a přístup k informacím. Protesty začaly okamžitě a rychle nabraly na síle, přičemž se jednalo o jedny z největších demonstrací od pádu komunismu v Maďarsku. Demonstranti argumentovali, že

internetová daň by nepřiměřeně zatížila nejen občany ale i podniky, a omezila by přístup k digitálním technologiím a informacím, což by mělo negativní dopad na ekonomiku a svobodu projevu. Nárůst protestů přiměl vládu k reakci a Orbán nakonec oznámil, že návrh zákona bude přepracován a původně navržené daně nebudou zavedeny. Tento ústupek byl vnímán jako úspěch veřejného odporu vůči kontroverzním vládním politikám (Bozoki, 2012).

V tomto volebním období se začaly vyjevovat následky vytvoření centralizované autoritářské vlády, která se spoléhá na lojalisty a klientelismus, neboť to vedlo k prohlubující se korupci a stagnaci demokratických institucí. Politika, která měla původně přinést stabilitu a ekonomický růst, se změnila v systém, kde se zneužívají veřejné prostředky a občanská společnost je ochromena. To ale znamenalo vysoké náklady této politiky pro maďarskou společnost, zejména masovou emigraci mladých lidí do zemí jako Velká Británie, Německo nebo Rakousko. Tito lidé odcházeli nejen za lepšími mzdami, ale také aby unikli z prostředí, které vnímají jako omezující (Lendvai, 2018).

Vláda pod vedením Viktora Orbána čelila rostoucím obviněním z již zmiňované korupce. Kritici upozorňovali na rozsáhlé zneužívání veřejných prostředků a na tendry přidělované společností spřízněným s vládou stranou bez řádného veřejného výběrového řízení. Bylo poukazováno na to, že vláda systematicky využívá státní moc k obohacování svých spojenců a rodinných příslušníků a k prohloubení korupce v zemi. Vysoká míra kontroly nad mediálním prostorem vedla k zmenšení prostoru pro nezávislé a investigativní žurnalisty, což dále komplikovalo odhalování korupčních praktik (Bozoki, 2012). Státní a Fideszem kontrolovaná média tak často ignorují nejzávažnější případy, což přispívá k apatii veřejnosti vůči korupci režimu. Přesto některá nezávislá média a bývalé provládní noviny se staly kritiky režimu, díky čemuž došlo k odhalení několika skandálů, včetně těch spojených s Orbánovou rodinou (Lendvai, 2018).

V reakci na uprchlickou krizi v roce 2015 zorganizoval Fidesz velkou vládní kampaň, která využívala billboardy a novinové inzeráty s protiimigračními slogany, jako například „Pokud přijdete do Maďarska, nemůžete brát Maďarům práci“ či „Pokud přijdete do Maďarska, musíte respektovat maďarskou kulturu“ (Mudge, 2018).

Vláda chtěla zavést přísná protiimigrační opatření a tak k získání podpory veřejnosti pro tuto politiku využil Fidesz národní konzultace. Národní konzultace se mimo migrace

rovněž týkaly otázky bezpečnosti, přičemž vláda zdůrazňovala rizika spojená s migrací, jako je terorismus. Vláda také tvrdila, že migrační krize ohrožuje národní suverenitu a kulturní identitu Maďarska. Kampaň byla ostře kritizována jak domácími, tak mezinárodními organizacemi za šíření strachu a xenofobie. Amnesty International ale i další organizace označily tyto opatření za „nelegální a hluboce nelidská“ (Mudge, 2018). Tato konzultace měla výrazný vliv na veřejné mínění v Maďarsku. Podle průzkumu v roce 2017 považovalo 60 % Maďarů migranty za vážnou hrozbu pro Evropskou unii (Lendvai, 2018). Orbánova vláda využila národní konzultace jako nástroj k legitimizaci svých kroků a k posílení svého politického postavení, i když byla široce kritizována za porušování lidských práv a mezinárodního práva (Mudge, 2018).

Tato opatření zahrnovala například výstavbu plotů podél jižní hranice Maďarska, zavedení přísných azylových zákonů, jež byla prezentována jako nezbytná k ochraně národní identity a bezpečnosti Maďarska. Orbán tak nadále používal nacionalistickou rétoriku k posílení své voličské základny (Eyenia, 2020).

Krize podle Orbána představovala příležitost pro znovuzískání vlády národní „křesťanské ideologie“ v Maďarsku. Prohlásil, že situace znamená konec „liberálního žvástu“ a oznámil, že přichází éra, která ohrožuje „pokrytecké liberály“. Uprchlická otázka podle něj vytvořila první skutečnou krizi identity, kterou kdy viděl, protože měla zničit liberály. Orbánovo počínání během uprchlické krize a jeho nacionalistické a populistické postoje vedly k jeho vnímání jako destabilizujícího faktoru v evropské politice. Během vrcholící uprchlické krize Orbán tvrdil, že Evropa udělala špatné rozhodnutí, když se domnívala, že éra silných osobností, jako byli Kohl, Aznar nebo Sarkozy, skončila. Krize podle něj ukázala potřebu takovýchto osobností, které mohou reagovat na problémy (Müller, 2016).

Orbánova vláda také odmítla kvóty na přerozdělení uprchlíků navržené EU, což vedlo k napětí mezi Maďarskem a ostatními členskými státy. Orbánovy kroky byly často kritizovány jako nehumánní a v rozporu s evropskými hodnotami solidarity a lidských práv. Nicméně, jeho politika našla podporu mezi mnoha maďarskými občany, kteří sdílejí jeho obavy ohledně migrace a cítí se ohroženi globálními změnami. Tímto způsobem Orbán úspěšně využil téma migrace k posílení své politické moci a k upevnění své pozice na domácí politické scéně (Müller, 2016).

Dalším kontroverzním krokem byla reforma školství, kde změny v zákonech o vzdělávání vedly k větší kontrole vlády nad školami a univerzitami, na které navázaly protesty. Reforma umožnila ministru školství jmenovat 5000 ředitelů škol a podřídit celý sektor vzdělávání nové centrální administrativní autoritě známé jako KLIK. Tento krok vyústil v otevřený konflikt mezi protestujícími učiteli a centrální kanceláří KLIK kvůli neutěšeným podmínkám na středních a odborných školách v roce 2016. Také v akademické sféře došlo k významným protestům, zejména v souvislosti se Středoevropskou univerzitou (CEU) financované Georgem Sorosem. Navzdory protestům akademiků z celého světa, včetně dvaceti čtyř laureátů Nobelovy ceny, a řadě protestních demonstrací, prezident János Áder podepsal kontroverzní zákon, který ohrozil existenci CEU v Maďarsku. Pokud by univerzita do února 2018 nevytvořila kampus ve Spojených státech, musela by své aktivity v Maďarsku ukončit (Lendvai, 2018). Tento krok byl široce kritizován jako útok na akademickou svobodu a CEU přenesla svou výuku do Vídně.

3.3 Volební období od roku 2018

Ve volbách v roce 2018 si Fidesz udržel svou silnou pozici a znovu získal dvoutřetinovou většinu v parlamentu. Strana obdržela 49 % hlasů, což jí umožnilo obsadit 133 ze 199 křesel (Freedom House, 2019).

V roce 2018 vláda Viktora Orbána schválila legislativu známou jako „Zákon o zastavení Sorose“, který byl zaměřen proti aktivitám nevládních organizací (NGO) a jednotlivců, kteří podporovali nelegální migraci. Legislativa kriminalizovala pomoc žadatelům o azyl a nelegálním migrantům, které zahrnovalo poskytování právní pomoci a distribuci informací o azylovém řízení. Soros byl prezentován jako hrozba pro národní bezpečnost a suverenitu Maďarska. Zákon byl doplněn ústavními změnami, které zakotvily právo vlády omezit činnost NGO, jež podporují nelegální migraci. Tyto změny posílily vládní kontrolu nad občanskou společností a omezily možnosti nevládních organizací pracovat na území Maďarska. Vláda vedla rozsáhlou mediální a politickou kampaň proti Georgi Sorosovi a jeho nadaci Open Society Foundations. Legislativa výrazně omezila možnosti NGO poskytovat pomoc a podporu migrantům a žadatelům o azyl, čímž ztížila jejich situaci a zvýšila tlak na občanskou společnost. Tento krok byl široce kritizován mezinárodními organizacemi a lidskoprávními aktivisty jako útok na základní práva a svobody (Visnovitz a Jenne 2021).

Vláda Fideszu během pandemie COVID-19 využívala situaci k propagaci nativistické rétoriky, kdy první případy nákazy v Maďarsku byly spojovány s íránskými studenty. Vláda toto využívala k šíření protiimigračního narativu, čímž posilovala strach z cizinců a upevňovala svou politickou základnu. Zároveň Orbán ostře kritizoval EU za její údajnou neschopnost efektivně reagovat na krizi, což mu umožnilo posilovat svou pozici doma a odvracet pozornost od vlastních chyb v krizovém řízení. Pandemie rovněž poskytla Fideszu příležitost k dalšímu upevnění moci prostřednictvím nouzové legislativy, která umožnila vládě přijímat opatření bez souhlasu parlamentu, což vedlo k obavám z oslabování demokratických institucí. Vláda přijala opatření, která oslabila finanční zdroje opozičních stran a omezila jejich schopnost účinně konkurovat ve volbách (Batory, 2022).

Orbánova vláda také podnikla kroky k omezení práv LGBTQ komunity. V roce 2020 došlo k desáté změně základního zákona Maďarska, která explicitně stanovila, že otec je muž a matka je žena. Tento dodatek byl součástí širší strategie zaměřené na omezení práv LGBTQ komunity, zejména pokud jde o adopci dětí stejnopohlavními páry. Nová legislativa vyžaduje, aby stejnopohlavní páry žádaly o zvláštní povolení k adopci, což prakticky znemožňuje automatické právo na adopci. Vláda zároveň zakázala výuku genderových studií na maďarských univerzitách. Tento krok byl propagován jako součást ochrany tradičních rodinných hodnot a boje proti tzv. „gender ideologii“. Tento zákaz omezil akademickou svobodu a debatu o genderových otázkách v Maďarsku (Gera, 2023).

V roce 2021 byl přijat zákon, který zakazuje „propagaci homosexuality“ a změny pohlaví mezi nezletilými. Tento zákon zakazuje nejen výuku, ale i jakékoli materiály nebo aktivity, které by mohly být považovány za podporu LGBTQ témat ve školách a v médiích určených pro děti. Tento zákon vyvolal rozsáhlou mezinárodní kritiku a byl označen za diskriminační vůči této komunitě (Gera, 2022).

Vláda iniciovala referendum zaměřené na získání podpory pro legislativu, která vědomě zaměňuje homosexualitu s pedofilií. Otázky referenda zahrnovaly mimo jiné podporu pro výuku sexuální orientace a terapie změny pohlaví u nezletilých bez souhlasu rodičů. Referendum bylo uspořádáno v den celostátních voleb v roce 2022, aby se zvýšila účast voličů (Hall, 2023).

3.4 Volební období od roku 2022

V parlamentních volbách v roce 2022 získala strana Fidesz opět silnou většinu, což jí umožnilo pokračovat v prosazování jejích politických cílů. Tyto volby potvrdily dominantní postavení Viktora Orbána na maďarské politické scéně. Politický postoj Maďarska k válce na Ukrajině, která vypukla v roce 2022 po ruské invazi, byl charakterizován několika kontroverzními kroky a specifickou zahraniční politikou, která se odlišovala od ostatních zemí EU a NATO. Od počátku konfliktu maďarská vláda pod vedením Viktora Orbána zdůrazňovala neutralitu a ochranu národních zájmů. Orbán opakovaně zdůrazňoval, že Maďarsko musí zůstat mimo konflikt a prioritizovat bezpečnost svých občanů (Visegrad Insight, 2022).

Jedním z klíčových kroků maďarské vlády bylo odmítnutí dodávek zbraní Ukrajině přes maďarské území. Orbánova vláda tvrdila, že tento krok má zabránit tomu, aby se Maďarsko stalo terčem útoků, a zajistit pozici země mimo přímý vojenský konflikt (Euractiv, 2022). Maďarsko podpořilo některé sankce EU proti Rusku, ale zároveň se stavělo proti těm, které by měly výrazný dopad na jeho vlastní ekonomiku. Orbán opakovaně varoval před ekonomickými důsledky sankcí, zejména v oblasti energetiky, kde je Maďarsko silně závislé na ruských dodávkách (Politico, 2022).

Jejich postoj k válce na Ukrajině byl široce kritizován jak doma, tak v zahraničí. Kritici tvrdili, že Orbánova politika je příliš proruská a oslabuje jednotu EU a NATO v době krize. Někteří političtí analytici upozorňovali, že Orbán využívá válku k posílení svého politického postavení doma tím, že se prezentuje jako ochránce národních zájmů proti zahraničním tlakům (Carnegie Europe, 2022). Postoj Maďarska k válce na Ukrajině je charakterizován snahou o neutralitu, ochranu národních zájmů a zajištění energetické bezpečnosti.

4. Více tváří křesťanské demokracie

Vláda Viktora Orbána se opírá o odkaz ke křesťanským hodnotám, které používá k ospravedlnění svých politik, jež jsou v souladu s neliberální demokracií. Tato kombinace křesťanských hodnot a neliberální demokracie je ale přitom v rozporu s tradičními demokratickými principy (Kürti, 2020). V důsledku toho dochází k nesprávné interpretaci křesťanské demokracie, která se od jejích základů výrazně odlišuje.

Počátky křesťanské demokracie lze najít na konci 19. století, kdy se formovaly katolické konfesní strany jako reakce na dominanci liberalismu a sekularismu. Křesťanská demokratická hnutí byla silně ovlivněna katolickou církví, která se snažila udržet svůj vliv nad svými následovníky v sekularizujícím se světě. Počátek 20. století přinesl transformaci konfesních skupin na politické strany, které mezi světovými válkami odstranily přímou kontrolu katolické církve a začaly prosazovat sociální a politické reformy, přijímající demokratické principy s křesťanským étosem (Kaiser, 2004). Po druhé světové válce křesťanskodemokratické strany hrály klíčovou roli při rekonstrukci Evropy a zakládání sociálních států, snažily se vyvážit individuální svobody s komunitní odpovědností inspirovanou křesťanskými naukami (Almond, 1948).

Křesťanská demokracie se vyznačuje několika klíčovými znaky. Je zde silný závazek k sociální spravedlnosti a solidaritě, což odráží křesťanské učení o péči o bližního (Müller, 2013). Tyto strany prosazují politiky, které podporují sociální ochranu, spravedlivé pracovní podmínky a pomoc potřebným. Význačný je i význam rodiny jako základní jednotky společnosti a propaguje kroky, které chrání a podporují rodinný život (Kaiser, 2004). Dalším znakem je princip subsidiarity, který tvrdí, že rozhodování by mělo být prováděno na nejnižší možné úrovni, nejbližší těm, kterých se rozhodnutí týkají (Müller, 2013).

Podporuje taktéž smíšenou ekonomiku, která kombinuje prvky trhu s pevnou rolí státu v regulacích a poskytování veřejných služeb. Tento přístup odráží snahu vyvážit individuální ekonomickou svobodu s kolektivní odpovědností za společné blaho. Důležitým rysem je rovněž závazek k ochraně lidských práv a důstojnosti každého jednotlivce, což je v souladu s křesťanskými hodnotami lidské důstojnosti a rovnosti (Kaiser, 2004).

Křesťanská demokracie se tedy představuje jako syntéza náboženských hodnot a demokratických principů, která formovala značnou část evropské politické historie ve 20. století a nadále ovlivňuje politický prostor, prosazující politiky, které zdůrazňují sociální spravedlnost, lidskou důstojnost a společné dobro (Almond, 1948).

Křesťanskodemokratické strany byly zároveň často průkopníky evropské integrace a tato tendence pokračuje i ve 21. století. Strany jako CDU v Německu či další křesťanskodemokratické subjekty v Evropě podporují hlubší integraci EU a spolupráci mezi evropskými státy (Kaiser, 2004).

V Maďarsku však má křesťanská demokracie dle rétoriky Orbána specifický charakter, který se výrazně liší od původního obecného pojetí. Orbánův režim využívá křesťanskou rétoriku k legitimizaci svých politických kroků, přičemž se prezentuje jako obránce křesťanských hodnot proti liberálnímu kosmopolitismu a imigraci, a to i přes fakt, že velká část maďarské populace se ani neidentifikuje s žádnou náboženskou příslušností (Langer, Ádám a Bozóki, 2020). Režim se tedy opírá o křesťanský fundamentalismus, nacionalismus a autoritářský přístup, které jsou pevně zakořeněny v politice vládnoucí strany Fidesz, kdy tato kombinace vede k systematickému omezování občanských svobod, ústavních pravomocí a nezávislosti médií (Kürti, 2020).

Orbánova vláda úspěšně využila církve, včetně relativně nové pentekostální Církve víry, k posílení svého vlivu a šíření své ideologie. Církev víry, která dříve spolupracovala s liberálními politiky, se po roce 2010 stala jedním z hlavních náboženských podporovatelů Orbánova režimu. Církev podpořila konzervativní agendy v kontextu anti-LGBTQ legislativy a podpory tradičních rodinných hodnot. Tyto konzervativní hodnoty poskytovaly ideologické zázemí pro vládní politiku, kdy Církev víry a její představitelé včetně pastora Sándora Németha, aktivně šířili rétoriku, která byla zaměřena na ochranu *křesťanské Evropy a maďarských hodnot*. Németh například varoval své věřící před volbami v roce 2018, že hlas pro opozici by znamenal přijetí tisíců muslimských migrantů, což by podle něj vedlo k islamizaci Maďarska a nárůstu antisemitismu a anti-křesťanských nálad (Langer, Ádám a Bozóki, 2020).

Avšak Orbánova vláda využívá křesťanství nejen jako náboženský rámec, ale jako klíčový prvek politické identity a národní ideologie. Toto strategické použití křesťanství slouží k účelu, kdy je křesťanství využíváno k formování negativního a antagonistického diskurzu, který staví *pravé* maďarské obyvatelstvo proti *ostatním*, včetně Evropské unii, migrantům a liberálním elitám (Lamour, 2021). Právě liberální hodnoty dle Orbána ohrožují maďarskou kulturu a křesťanství (Kürti, 2020).

Důraz je spíše než na víru kladen na křesťanskou kulturní identitu, která zahrnuje tradiční rodinné hodnoty a konzervativní postoje vůči genderovým otázkám a migraci. Tyto hodnoty jsou prezentovány jako kulturní základ, který je třeba chránit před hrozbami zvenčí. V Orbánově rétorice se vyskytuje politizace náboženství a sakralizace politiky. Politizace

náboženství znamená využití náboženských parametrů k formování politického diskurzu a akcí s přímým odkazem na víru a Boha. Sakralizace politiky pak představuje politiku jako sílu strukturálních změn spojených s mýty, rituály a symboly, což je viditelné například v jeho odkazech na křesťanské hodnoty jako základ pro politická rozhodnutí (Lamour, 2021).

Kapitola 3

V této kapitole bude představena metodologie analýzy, která je klíčová pro pochopení vztahu mezi „křesťanskou“ demokracií, jak ji definuje a prosazuje Viktor Orbán, a základními hodnotami Evropské unie. Použití Freedenovy morfologické analýzy umožňuje identifikovat a detailně zkoumat koncepty neliberální a křesťanské demokracie v maďarském kontextu. Freedenova metoda, zaměřená na identifikaci klíčových politických konceptů a jejich vzájemných vztahů, poskytuje nástroje pro hlubší porozumění ideologickým strukturám a jejich proměnám v čase. Tato analýza se soustředí na rekonstrukci hodnot v Orbánových projevech a zachycení toho, jak se odrážejí, reinterpetují nebo odchyľují od základních hodnot EU. Kromě toho se kapitola zabývá i analýzou demokracie na základě rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Rozhodnutí Soudního dvora představují klíčové zdroje pro pochopení, jak jsou základní hodnoty EU interpretovány a aplikovány v kontextu evropských institucí a členských států.

Tato metodologická analýza je zásadní nejen pro popis a pochopení současného stavu, ale také pro širší reflexi nad dynamikou vztahu mezi národními zájmy a společnými evropskými hodnotami. Pomocí Freedenovy analýzy a právních rozhodnutí se snažíme poskytnout hlubší vhled do toho, jak konkrétní politické a právní kroky v Maďarsku ovlivňují demokratické normy a jak mohou sloužit jako příklad pro podobné případy v rámci Evropské unie.

5. Metodologické zakotvení analýzy ideologie

Michael Freeden, významný britský politický teoretik, je známý svým inovativním přístupem ke studiu politických ideologií. Zaměřuje se na analýzu struktury a vzájemných vztahů mezi koncepty, které definují konkrétní ideologie, a na interpretaci jejich dynamických vztahů. Politické pojmy nabývají významů nejen prostřednictvím historicky přenášených tradic či rozdílných kulturních kontextů, ale také skrze specifickou pozici, kterou zaujímají v

rámci vztahů s dalšími politickými pojmy. Ke dvěma základním dimenzím – času a prostoru – proto Freedena přidává třetí dimenzi, která zahrnuje morfologii vzájemného propojení těchto pojmů. Tento přístup je vhodný k rekonstrukci konceptuálních sítí, které v daném čase a prostoru zpřehledňují politický svět (Freedena, 1996).

Freedena vychází z předpokladu, že ideologie nejsou statické, ale dynamické struktury. Koncepty uvnitř ideologie nejsou pevně dané, ale mění se v závislosti na historických, sociálních a politických kontextech. Všechny formy politického myšlení mají svou ideologickou dimenzi, což znamená, že politické ideje a praktiky jsou vždy ovlivněny ideologickými strukturami (Freedena, 2015).

Vnitřní rozpory v ideologiích mají své strukturální příčiny. Freedena zdůrazňuje, že politické ideje a koncepty jsou bytostně sporné (*essentially contested concepts*), což znamená, že jejich významy jsou otevřené interpretacím a mohou být předmětem neustálého sporu. Tento pohled přejímá a rozvíjí myšlenky Waltera Bruce Gallieho, který první upozornil na to, že určité pojmy, zejména politické, jsou natolik komplexní a hodnotově zatížené, že neexistuje shoda na jejich správném užití (Freedena, 1996).

Cílem ideologie je podle Freedena *dekontestace*, tedy proces, kdy ideologie přisuzuje konkrétním konceptům jednoznačné významy, čímž redukuje jejich bytostnou spornost. Tento proces je však podle Freedena pouze iluzorní, protože trvalé přiřazení jednoho významu je vzhledem ke komplexnosti politických pojmů nemožné. Ideologie tak vytváří iluze stability a konzistence, které jsou politicky nezbytné pro orientaci a rozhodování v rámci politického života (Freedena, 1996).

Ve Freedenově pojetí morfologie znamená, že pojmy jsou na sobě závislé a každé specifické rozestavení vede k novým významům. Tento přístup se zaměřuje na detailní zkoumání klíčových konceptů, které tvoří jádrové, sousední a periferní koncepty jednotlivých ideologií. Každá ideologie se skládá z různých vrstev konceptů, které jsou vzájemně propojeny a definují její strukturu a funkci. Freedena tedy přichází s morfologickou analýzou, která zdůrazňuje složité struktury a dynamické vztahy mezi jejich základními pojmy.

Jádrové koncepty jsou centrálními prvky, kolem kterých se celá ideologie otáčí. Tyto pojmy mají podobnou funkci jako základní prvky jednotlivých pojmů a jsou vždy pluralitní,

což znamená, že zahrnují více významů. Jádrové koncepty jsou klíčové pro pochopení dané ideologie, protože definují její základní charakteristiky a směry. Například v ideologii liberalismu je jedním z jádrových pojmů svoboda. Svoboda může mít různé interpretace, jako je možnost dělat cokoli bez vnějších omezení (negativní svoboda) nebo konání za pomoci vnějších zásahů (pozitivní svoboda) (Freeden, 1996).

Sousední koncepty jsou ty, které mají blízký vztah k jádrovým konceptům. Jsou logicky a kulturně propojené s jádrovými koncepty a dodávají jim konkrétní význam. Tyto pojmy vytvářejí kontexty, které ovlivňují a specifikují význam jádrových konceptů. Například v ideologii liberalismu mohou být sousední pojmy individualita, práva a demokracie. Individualita může být chápána jako důraz na osobní autonomii a nezávislost, zatímco práva a demokracie poskytují strukturální rámec, který tuto individualitu chrání a podporuje (Freeden, 1996).

Periferní koncepty mají volnější vztah k jádrovým a sousední konceptům. Jejich význam je sice pevně zakotvený ale může být flexibilnější a variabilnější v závislosti na kontextu. Tyto koncepty mohou být do ideologie začleněny různými způsoby a mohou se měnit v reakci na konkrétní politické a sociální podmínky. V případě liberální ideologie mohou periferní koncepty zahrnovat specifické politické programy nebo kulturní normy, které nejsou nezbytně centrální pro ideologii, ale přesto přispívají k jejímu celkovému obrazu.

Freedenův přístup je tedy komparativní, zdůrazňující nutnost pochopit ideologie v jejich specifických kontextech. Umožňuje interpretovat ideologický diskurz nejen prostřednictvím teoretických konstrukcí, ale také v každodenních projevech politických organizací, sociálních hnutí a široké veřejnosti (Křížkovský, 2020).

6. Od neliberální ke křesťanské demokracii

Orbána se pravidelně prezentuje prostřednictvím projevů na letní univerzitě *Bálványos Free Summer University and Student Camp*, známá také jako Tusványos, která se koná od roku 1990 v rumunském městečku Băile Tușnad. Tato akce byla založena místními maďarskými intelektuály z Transylvánie a maďarskými politiky, s úzkou spoluprací s britskou sociálně demokratickou stranou (SDP). Původně se festival vyhýbal debatám o každodenní politice a zaměřoval se na historická, ekonomická a právní témata s účastí odborníků z

Maďarska, Rumunska a Velké Británie. V posledním desetiletí se však stal prominentním a ritualizovaným místem setkání komunit maďarského národního konzervatismu (Szaló, 2021).

Csaba Szaló zkoumá performativní povahu Orbánových projevů a veřejných akcí, zvláště na Bálványos Free Summer University, které slouží k artikulaci a posílení ideologie národního konzervatismu. Přistupuje k analýze hermeneuticky, což znamená, že se snaží rekonstruovat kulturní významy, které podtrhují politickou autoritu a legitimitu Orbánova režimu mezi jeho příznivci. Jeho analýza se zaměřuje na to, jak byly kulturní struktury solidarity a národní identity mobilizovány k vytvoření soudržné politické komunity kolem Orbána. Szaló ve své kulturní sociologii zkoumá, jak byly různé interpretativní komunity sjednoceny pod národní konzervatismus prostřednictvím sdílených kulturních narativů. Freedenuv přístup k analýze ideologií je odlišný. Jeho morfologická analýza se zabývá rozkladem ideologií na jejich základní komponenty a zkoumáním, jak jsou tyto prvky strukturovány a vzájemně působí, aby vytvořily koherentní ideologický systém. Freedenuva metoda se soustředí na strukturální vztahy mezi ideologickými prvky, zatímco Szaló se zajímá o významy a kulturní praktiky, které udržují politickou autoritu. Freedenuva morfologická analýza rozebírá ideologie na konceptuální jednotky, aby pochopil jejich konfiguraci a funkci, zatímco Szalóův hermeneutický přístup se snaží porozumět kulturním narativům a symbolům, které rezonují s veřejností. Pro mou výzkumnou otázku týkající se prvků rétoriky Viktora Orbána ohledně neliberální a později křesťanské demokracie a toho, kde se shoduje či rozchází s hodnotami Evropské unie, je vhodnější využít Freedenuvu morfologickou analýzu. Tento způsob umožňuje detailní rozbor a srovnání různých ideologických prvků, což poskytuje jasnost v tom, jak tvoří koherentní systém.

Projevy Viktora Orbána mnohdy budí silné ohlasy. Jeho rétorika je charakteristická několika klíčovými prvky, které se objevují napříč jeho projevy. Jedním z velmi výrazných prvků je populismus, který se vyznačuje ostrým rozdělením společnosti na „čistý lid“ a „korupční elity“ (Tóth & Ujlaki, 2023). Orbán často prezentuje sebe a svou vládu jako ochránce obyčejných lidí proti zkorumpovaným elitám, čímž posiluje svou popularitu mezi voliči. Tento antagonismus je klíčovým rysem jeho politického stylu.

Orbánova politika a rétorika klade zároveň velký důraz na rodinu a tradiční hodnoty, což je ústředním bodem jeho politického programu. Tento přístup je často v kontrastu s

liberálními a feministickými hnutími, která jsou v jeho rétorice napadána. Orbán podporuje politiku, která má za cíl posílit roli rodiny ve společenském a politickém životě. To zahrnuje například daňové úlevy pro rodiny s více dětmi a další opatření, která mají povzbudit tradiční rodinné struktury. Tato politika je často rámována jako obrana proti tzv. „gender ideologii“, která je v Orbánově rétorice vykreslována jako snaha manipulovat přirozené rozdíly mezi muži a ženami a narušovat tradiční rodinné hodnoty (Szaló, 2021).

Orbánovy projevy jsou rovněž silně nacionalistické, zdůrazňující suverenitu Maďarska a jeho národní identitu. Nacionalismus v jeho rétorice často kontrastuje s politikou Evropské unie, kterou Orbán kritizuje jako hrozbu pro maďarskou nezávislost a tradiční hodnoty (Sadecki, 2022). Orbán využívá historických a kulturních odkazů k posílení pocitu národní hrdosti a soudržnosti, což je evidentní například v jeho projevech při příležitosti národních svátků.

V rétorice je ovšem poukazováno na ohrožení tradičních hodnot a národní identity, kterým čelí maďarský národ. Tato rétorika využívá narativů spojených s ohrožením a potřebou obrany, kde národ čelí vnějším hrozbám, jako jsou migranti a liberální elity. Orbán často vykresluje Maďarsko jako pevnost, která musí být chráněna před těmito „nepřáteli“. Tento diskurz zdůrazňuje nutnost ochrany národních a křesťanských hodnot před těmito hrozbami. Například během tzv. „uprchlické krize“ Orbánova vláda využívala silně xenofobní rétoriku a přijímala opatření na ochranu hranic, která byla prezentována jako nezbytná obrana národa (Szaló, 2021).

Dalším významným rysem Orbánovy rétoriky je jeho koncept „neliberální demokracie“, který představil v roce 2014. Ten argumentuje, že Maďarsko buduje neliberální stát, který respektuje svobodu, ale odmítá liberalismus jako ústřední princip státní organizace (Tóth & Ujlaki, 2023). Tento koncept slouží k legitimizaci autoritativních politik a centralizaci moci.

Orbánova rétorika často zdůrazňuje, že liberální demokracie je v rozporu s křesťanskými a národními hodnotami, které by měly být základem politického systému. Tento postoj se odráží i v jeho kritice Evropské unie, kterou obviňuje z podpory liberalismu na úkor národní suverenity (Szaló, 2021). Orbánovy projevy jsou často kritické vůči Evropské unii, která je svou činností v rozporu s tradičními maďarskými hodnotami (Sadecki, 2022). Tato

kritika je součástí širší strategie, kterou Orbán používá k posílení své politické pozice doma, prezentující se jako obránce národa proti vnějším hrozbám.

Projevy často obsahují odkazy historických událostí a mýtů, které mají za cíl posílit národní identitu a jednotu. Také se často objevují odkazy na „křesťanské Maďarsko“ a historické bojovníky za národní suverenitu, čímž se snaží vytvářet pocit kontinuity a spojení s minulostí. Tyto historické narativy jsou používány k legitimizaci současných politických kroků a k mobilizaci podpory mezi voliči. Tento přístup zahrnuje také používání kulturních symbolů, jako je koruna svatého Štěpána, které jsou prezentovány jako symboly národní jednoty a historického dědictví (Szaló, 2021).

Nedílnou roli v Orbánových projevech hraje křesťanství. Prezentuje Maďarsko jako obránce křesťanské Evropy proti sekularizaci a multikulturalismu, které podle něj подрývají tradiční evropské hodnoty (Tóth & Rakovics, 2023). Například v projevu z roku 2020 na maďarský národní svátek Orbán tvrdil, že západní Evropa se vzdala křesťanských hodnot ve prospěch „bezbožného vesmíru“ a „duhového přetváření rodin“ (Sadecki, 2022).

Viktor Orbán pracuje tedy ve svých projevech s konceptem neliberální demokracie a později s křesťanskou demokracií. Tyto ideologie, které Orbán prosazuje, se vyznačují specifickými charakteristikami, které lze analyzovat pomocí morfologické analýzy Michaela Fredena. Freedena metodologie umožňuje identifikovat a uspořádat klíčové komponenty ideologií, což poskytne hlubší pochopení jejich vnitřní dynamiky a vzájemných vztahů.

Ideologie Viktora Orbána je tedy analyzována prostřednictvím jeho projevů na letní univerzitě *Bálványos Free Summer University and Student Camp*. Výběr právě těchto projevů je vhodný z několika důvodů. Tato akce je klíčovým fórem, kde Orbán představuje své politické a ideologické vize, které ovlivňují jak vnitřní, tak zahraniční politiku Maďarska. Poskytuje mu prostor, kde se může přímo obracet na své stoupence. Projevy na této akci jsou reprezentativním ukazatelem jeho politické orientace, což z něj dělá ideální zdroj pro analýzu jeho politických a ideologických postojů. Tyto projevy reflektují jeho názory na aktuální domácí i mezinárodní události, což umožňuje sledovat, jak se jeho postoje vyvíjejí v reakci na globální a regionální změny.

Analýza projevů byla rozdělena do dvou částí. První období začíná rokem 2014, kdy Viktor Orbán použil poprvé pojem neliberální demokracie ve vztahu k Maďarsku, a končí rokem 2017. Druhé období je vymezeno od roku 2018, kdy se Viktor Orbán přesunul k spojení Maďarska s křesťanskou demokracií až do současnosti (tedy roku 2023). Ovšem Evropu v roce 2019 ochromila pandemie Covid-19 a tato akce se v letech 2020 a 2021 nekonala. Roku 2020 se Orbánův projev uskutečnil alespoň distanční formou, jež je tedy do analýzy také zakomponován.

6.1 Analýza neliberální demokracie

„... the new state that we are constructing in Hungary is an illiberal state, a non-liberal state. It does not reject the fundamental principles of liberalism such as freedom, and I could list a few more, but it does not make this ideology the central element of state organisation, but instead includes a different, special, national approach.” – Viktor Orbán, 2014

Tento výrok prohlásil v projevu na letní univerzitě v Bálványosu v roce 2014. V jádru Orbánovy rétoriky lze najít kritiku liberální demokracie. Výrok tak reflektuje Orbánův pohled, že liberální demokracie není schopna efektivně čelit současným výzvám a potřebuje být nahrazena alternativním modelem, který klade důraz na národní zájmy a hodnoty. Jeho alternativní koncept nazývá „neliberální demokracie“, který poprvé veřejně použil v roce 2014 a od té doby se stal ústředním prvkem jeho politické rétoriky. Orbánova neliberální demokracie se vyznačuje specifickými prvky, které zahrnují odmítání liberálních hodnot, důraz na národní suverenitu a populismus. Tento text analyzuje tyto klíčové prvky na základě Orbánových projevů.

Orbánova neliberální demokracie je komplexní koncept, který odmítá liberální hodnoty ve prospěch národní suverenity. Jeho rétorika zdůrazňuje potřebu ochrany národních zájmů a tradičních hodnot před vnějšími hrozbami, což je klíčový aspekt jeho politické strategie (Sadecki, 2022). Orbánovy projevy poukazují na hlubokou nespokojenost s liberálním modelem a na snahu vytvořit alternativní politický systém, který lépe odpovídá jeho vizi budoucnosti Maďarska a Evropy.

V následující části je analyzována neliberální demokracie, jak ji prezentuje Viktor Orbán v jeho projevech na *Bálványos Summer Free University and Summer Camp* v letech

2014-2017. Na základě používání jednotlivých pojmů a jejich významu v kontextu projevů Viktora Orbána lze identifikovat základní koncepty, které tvoří strukturu ideologie neliberální demokracie v Maďarsku. Tato analýza se zaměřuje na identifikaci jádrových, sousední a periferních konceptů a na vztah mezi nimi. Jako jádrové koncepty neliberální demokracie byly analyzovány národní identita, suverenita a kulturní konzervatismus. Kritika západního liberalismu a kritika migrace je sousední koncept. Dále ekonomický nacionalismus je periferním konceptem.

6.1.1 Národní identita

Národní identita je jedním z jádrových prvků Orbánovy ideologie. Silně s národní identitou souvisí kulturní identita, která pomáhá definovat, co to znamená být členem určitého národa, a poskytují rámec pro kolektivní paměť a sdílené zkušenosti. Kultura hraje zásadní roli v posilování národní identity tím, že poskytuje společný základ, na kterém mohou jednotlivci stavět svou identitu a loajalitu k národu.

Historický kontext je dalším klíčovým faktorem při formování národní identity. Historické události, jako jsou války, revoluce nebo jiné významné historické momenty, mají tendenci silně ovlivňovat národní vědomí a posilovat pocit jednoty a sounáležitosti mezi členy národa. Tyto události často slouží jako symboly národní hrdosti a resilience, a jsou využívány k posílení národního ducha a identity. Například v roce 2014 se ve svém projevu vrací k maďarské historii a je zde zmíněna Trianonská smlouva jako příklad významné historické změny, kterou Maďaři museli překonat (Orbán, 2014). Trianonskou smlouvu vnímá jako historickou křivdu, která vedla k rozsáhlé ztrátě území Maďarska.

Hlavním významem národní jednoty a solidarity je překonávání vnějších i vnitřních hrozeb. Kolektivní identita je tedy vnímána jako základ pro silnou a soudržnou společnost, která je schopna čelit různým výzvám. Orbánova artikulace národní identity je úzce spojena s tématy suverenity, kulturní ochrany a odporu vůči vnějším vlivům (Orbán, 2016).

Významná je i ochrana a posílení národní identity, která je definována společnými kulturními, historickými a sociálními hodnotami. Skrze tento diskurz staví Orbán Maďarsko jako obránce tradičních evropských hodnot a identit, které posilují národní jedinečnost. Přestože se tento důraz na kolektivní identitu může jevit jako silný nástroj pro udržení sociální

soudržnosti, často opomíjí jednotlivce a jejich specifické potřeby a práva. Orbánův přístup k národní identitě totiž vytváří jednotný obraz národa, který může ignorovat rozmanitost a individualitu občanů (Orbán, 2017).

6.1.2 Suverenita

Suverenita je dalším jádrovým konceptem neliberální demokracie. Koncept suverenity je založen na myšlence národního sebeurčení a kontroly nad vnitřními záležitostmi bez vnějšího vměšování. Suverenita v tomto kontextu je charakterizována silným důrazem na národní identitu, kulturní homogenitu a schopnost státu nezávisle formovat své politiky a správní struktury. Orbán zdůrazňuje právo Maďarska na samostatné rozhodování a odmítání vnějších zásahů, zejména ze strany EU. Tvrdí, že suverénní národ musí mít svobodu udržovat a podporovat své vlastní kulturní a morální hodnoty bez vnějšího vměšování (Orbán, 2017).

Orbánův pohled na suverenitu často kontrastuje s principy nadnárodní správy, jaké představuje Evropská unie. Tvrdí, že skutečná suverenita zahrnuje schopnost národa přijímat rozhodnutí, která upřednostňují jeho vlastní zájmy a hodnoty před těmi, které jsou vnuceny mezinárodními orgány. Tento názor podtrhuje odpor vůči tomu, co označuje jako eroze národní kontroly vnějšími aktéry, zejména v oblastech imigrace, hospodářské politiky a kulturních záležitostí (Orbán, 2017).

Dalším aspektem suverenity je odmítnutí multikulturalismu. Masová migrace je hrozbou pro národní identitu a sociální soudržnost. Orbán argumentuje, že migrace podkopává kulturní pojetí národa. Ve svých projevech Orbán často zdůrazňuje potřebu chránit Maďarsko před tím, co popisuje jako „migrantskou invazi.“, a prosazuje robustní hraniční kontroly a politiky, které upřednostňují potřeby a hodnoty maďarského lidu před potřebami imigrantů (Orbán, 2015).

6.1.3 Kulturní konzervatismus

Kulturní konzervatismus v Orbánově ideologii znamená uchování tradičních hodnot a kulturního dědictví, které jsou považovány za základy národní identity. Tradiční hodnoty, jako je náboženské přesvědčení, historické tradice či důraz na rodinu, jsou úzce spjaty s kulturním konzervatismem.

Jedním z klíčových znaků kulturního konzervatismu je důraz na rodinu jako základní jednotku společnosti. Silná a stabilní rodina je nezbytná pro zdravý rozvoj jednotlivců i celé společnosti. Tento koncept zahrnuje podporu tradičních rodinných struktur jako základního prvku sociální stability a kulturní kontinuity. Zdůrazňuje význam rodiny jako hlavního nositele kulturních hodnot a tradic. Součástí je také kritika liberální demokracie, kterou považuje za neefektivní a neadekvátní pro tyto hodnoty, propaguje tak koncept neliberální demokracie, která klade důraz na národní zájmy a hodnoty před univerzálními liberálními principy (Orbán, 2014).

Koncept se vyznačuje i antipatií vůči multikulturalismu a globalizaci jako hrozbám, které mohou rozmělnit národní kultury a oslabit národní soudržnost. Kulturní konzervatismus v Orbánově podání často zahrnuje silný důraz na křesťanské hodnoty jako nedílnou součást národní identity a kulturního dědictví Maďarska. Orbán prezentuje Maďarsko jako obránce křesťanského dědictví Evropy proti sekulárním a multikulturním vlivům, které považuje za hrozby pro tradiční hodnoty a sociální strukturu. Ilustrací je Orbánův projev v roce 2015: „ ... můžeme říci, že nelegální migrace je hrozbou pro Maďarsko i pro Evropu. Je to hrozba pro naše společné hodnoty a pro naši kulturu a dokonce i pro naši rozmanitost. Je to hrozba pro bezpečnost evropských lidí... ” (Orbán, 2015).

Kulturní konzervatismus také zdůrazňuje význam náboženství a morálního řádu. Náboženské hodnoty jsou zde jako základní pilíř morálky a etiky ve společnosti. V důsledku toho podporují politiku, která je v souladu s tradičními náboženskými hodnotami, a staví se proti sekularismu a morálnímu relativismu (Orbán, 2016).

6.1.4 Kritika západního liberalismu

Kritika západního liberalismu je sousedním prvkem ideologie, která slouží jako ideologický základ pro odmítnutí liberálních demokratických principů. Orbán často argumentuje, že západní liberalismus podkopává národní suverenitu a tradiční hodnoty, a proto je nutné hledat alternativní formy politické organizace. Jeho rétorika často zdůrazňuje odklon od liberálních hodnot a principů, které vnímá jako neadekvátní pro zachování národní identity a suverenity Maďarska.

Západní liberální demokracie také podkopává tradiční kulturní a morální hodnoty. Tvrdí, že multikulturalismus selhal a vedl ke kulturnímu střetu a sociální fragmentaci. Namísto toho obhajuje silný národní stát, který chrání a podporuje tradiční hodnoty a kulturní identitu (Orbán, 2015). Tento přístup zahrnuje i odmítnutí politické korektnosti a kritiku nadměrného vlivu nevládních organizací, které jsou financovány ze zahraničí a podle něj sledují cizí zájmy (Orbán, 2014).

Tento koncept je charakterizován kritikou ideologických, ekonomických a kulturních základů *západního liberalismu*. Liberální demokracie selhala při ochraně národních zájmů a suverenity. Liberální státy nejsou schopny chránit své občany před negativními dopady globalizace, jako jsou neomezená migrace a kulturní změny, které ohrožují národní identitu (Orbán, 2014). Tento názor je podpořen argumenty, že masová migrace vede k sociálním a ekonomickým problémům, včetně rostoucí nezaměstnanosti a zvyšující se kriminality, což oslabuje soudržnost a bezpečnost evropských společností (Orbán, 2015).

Západní liberalismus dále selhal neúčinností při řešení krizí, jako je například terorismus. Tvrdí, že liberální Evropa není schopna efektivně chránit své občany a své hranice, což vede k rostoucímu nebezpečí pro evropské národy. Evropská unie, řízená liberální ideologií, ztratila svou schopnost nabízet praktická a účinná řešení a místo toho se stala obětí ideologické obsese. Kritizuje EU za to, že se zaměřuje na prosazování ideologických principů namísto hledání pragmatických řešení, která by posílila národní suverenitu a bezpečnost (Orbán, 2017).

Dále některé ekonomické aspekty liberální demokracie, které podle něj zvýhodňují globální elity na úkor běžných občanů. Současný ekonomický model, který podporuje liberalismus, vede k rostoucí nerovnosti a ztrátě střední třídy, což vytváří společenské napětí a destabilizaci (Orbán, 2014). Kritizuje také roli velkých korporací, které podle něj kolonizovaly internet a ohrožují svobodu a neutralitu internetu (Orbán, 2015).

6.1.5 Kritika migrace

Odpor k migraci je sousedním konceptem, který prochází v tomto období velmi výrazně všemi ostatními koncepty. Migrace je vnímána jako jedna z hlavních hrozeb pro národní identitu a suverenitu. V tomto období byla migrace tématem, které značně hýbalo

evropskou politikou i značně protínalo rétoriku Orbána. V kontextu tohoto konceptu zdůrazňuje potřebu přísných migračních politik, které chrání národní hranice a zabraňují kulturním a sociálním změnám způsobeným přílivem cizinců. Od roku 2015 se migrace stala důležitým tématem projevů Orbána (Orbán, 2015).

Orbán argumentuje, že masová migrace představuje vážné ohrožení pro národní identitu a kulturní soudržnost evropských zemí. Tvrdí, že příliv migrantů z jiných kulturních a civilizačních okruhů vede k neúspěšné integraci, což má za následek společenské napětí a kulturní konflikty. Poukazuje na rozdíly mezi evropskými hodnotami, jako je rovnost mužů a žen, a hodnotami přinášeny migranty, zejména z muslimských zemí, kde jsou tyto hodnoty často odmítány (Orbán, 2017).

Migrace je mnohdy spojována s otázkami bezpečnosti. Orbán varuje, že nekontrolovaný příliv migrantů může zvýšit riziko terorismu, kriminality a sociálních nepokojů. Podle něj migrace nejenže přináší nové kulturní a ekonomické výzvy, ale také zvyšuje hrozbu teroristických útoků a organizovaného zločinu. Migrace zvyšuje riziko terorismu, protože je podle něj nemožné efektivně prověřit všechny příchozí a zabránit tak vstupu potenciálních teroristů do Evropy. Ochrana národních hranic a kontrola masové migrace jsou tak nezbytné pro zajištění bezpečnosti občanů (Orbán, 2015).

Dalším významným aspektem je, že masová migrace může zatížit národní ekonomiky, zvýšit nezaměstnanost a zatížit sociální systémy. Přijímání velkého počtu migrantů může vést k ekonomické nestabilitě a snížení životní úrovně pro místní obyvatele. Ekonomický aspekt kritiky migrace se zaměřuje na dopady na pracovní trh a veřejné finance. Uvádí, že migranti často přijíždějí s očekáváním využívání výhod evropských sociálních systémů, což podle něj vede k vyčerpávání zdrojů a zhoršování ekonomických podmínek pro domácí obyvatelstvo (Orbán, 2015). Konkrétním příkladem Orbánovy kritiky migrace je výrok: "... dalo by se přirozeně namítnout, že tento problém vyřeší úspěšná integrace. Skutečnost je však taková, že neznáme žádné příklady úspěšné integrace. Je zřejmé, že migrace není odpovědí na ekonomické problémy a nedostatek pracovních sil." Orbán tvrdí, že rozdílné cíle a hodnoty migrantů a domácího obyvatelstva vedou spíše k chaosu než k integraci (Orbán, 2017).

6.1.6 Ekonomický nacionalismus

Ekonomický nacionalismus, který je zde analyzován jako periferní koncept, znamená podporu domácí ekonomiky a ochranu před negativními dopady globalizace. Je zde prosazována politika, která upřednostňuje domácí firmy a maďarské pracovní místa a snaží se minimalizovat závislost na zahraničních investicích. Ekonomický nacionalismus v Orbánových projevech není izolovaným konceptem, ale je úzce propojen s širšími tématy národní identity, suverenity a kulturního konzervatismu.

Tento koncept se projevuje několika klíčovými rysy, jak je demonstrovaly projevy Viktora Orbána. Za prvé, ekonomický nacionalismus klade důraz na finanční nezávislost a kontrolu nad strategickými odvětvími. Silná země nesmí žít na dluh a musí mít pod kontrolou klíčové sektory ekonomiky, jako jsou energetika, bankovníctví a média. Před rokem 2010 byla většina těchto odvětví v Maďarsku privatizována, ale od té doby podle Orbána vláda usiluje o jejich zpětné získání do národního vlastnictví, aby zajistila *ekonomickou suverenitu* (Orbán, 2017).

Dalším rysem je preference domácích pracovních sil a společností. Orbán se zasazuje o politiku, která podporuje domácí firmy a pracovníky, například prostřednictvím nižších daní a finančních podpor pro společnosti, které zaměstnávají Maďary. Tedy státní investice a podpory by měly směřovat především do domácí ekonomiky. Ekonomický nacionalismus také zahrnuje kritiku nadměrného vlivu zahraničních nevládních organizací a nadnárodních korporací, které podle Orbána prosazují cizí zájmy na úkor národních zájmů (Orbán, 2014).

Dalším klíčovým prvkem Orbánova ekonomického nacionalismu je odpor vůči zahraničním tlakům a regulacím, zejména ze strany Evropské unie. Orbán kritizuje EU za její ekonomické politiky, které podle něj často ignorují národní zájmy členských států. Prosazuje myšlenku, že Maďarsko by mělo mít větší kontrolu nad svou ekonomickou politikou a mělo by být schopno činit nezávislá rozhodnutí, která jsou v nejlepším zájmu jeho občanů (Orbán, 2015).

6.2 Analýza křesťanské demokracie

„... there is an alternative to liberal democracy: it is called Christian democracy. And we must show that the liberal elite can be replaced with a Christian democratic elite.” – Orbán, 2018

Orbán staví křesťanskou demokracii do kontrastu s liberální demokracií. Orbán uvedl v jednom svém projevu, že „liberální demokracie je pro multikulturalismus, zatímco křesťanská demokracie dává přednost křesťanské kultuře... Liberální demokracie je pro-imigrační, křesťanská demokracie je proti-imigrační” (Sadecki, 2022). Křesťanské hodnoty jsou v Orbánových projevech často prezentovány jako základní kámen maďarské identity a kultury. Orbán zdůrazňuje význam křesťanství pro morální a sociální strukturu společnosti.

Jedním z klíčových prvků křesťanské demokracie v Orbánově rétorice je ochrana tradiční rodiny. Orbán často kritizuje liberální přístupy k rodině a genderovým otázkám a obhajuje tradiční rodinné struktury jako základ stability společnosti. Tento postoj se odráží i v jeho kritice „duhového přetváření rodin”, které spojuje s širšími liberálními trendy v západní Evropě (Sadecki, 2022). Orbánova rétorika často zahrnuje kritiku západních liberálních elit a Evropské unie. Tento antagonismus je prezentován jako obrana národní suverenity a křesťanských hodnot proti vnějším vlivům, které jsou vnímány jako dekadentní a škodlivé. Orbán tvrdí, že „národy střední Evropy obnovují osvobozující sílu křesťanství... zatímco Západní Evropa experimentuje s bezbožným vesmírem”(Sadecki, 2022). Ekonomické aspekty křesťanské demokracie v Orbánových projevech často zahrnují důraz na sociální spravedlnost a ochranu pracujících. Křesťanská demokracie se staví proti globalizačním tlakům a podporuje tradičních hodnot práce a rodiny (Tóth & Ujlaki, 2023).

V následující části je analyzována křesťanská demokracie v období 2018-2023, jak ji prezentuje Viktor Orbán v jeho projevech na *Bálványos Summer Free University and Summer Camp*. Jádrovým konceptem dle Freedeny morfologické analýzy je i v tomto případě je národní identita, suverenita, kulturní konzervatismus a kritika západního liberalismu. Jako jádrové koncepty křesťanské demokracie byly analyzovány národní identita, suverenita, kulturní konzervatismus a kritika západního liberalismu. Migrace je dle analýzy zařazena mezi sousední koncepty a mezi periferní koncepty spadá ekonomický nacionalismus a kritika EU.

6.2.1 Národní identita

Viktor Orbán i nadále tematizuje národní identitu, kde ji používá jako ústřední téma k podpoře svého politického a ideologického postoje. Ve svých projevech často proplétá národní identitu s křesťanskými hodnotami, představujícími maďarskou národní identitu jako neodmyslitelně spjatou s křesťanským dědictvím. Tvrdí, že zachování křesťanské kultury je klíčové pro udržení silné národní identity, čímž kontrastuje s vnímanými hrozbami z liberálních a multikulturních ideologií. Tento opakující se motiv zdůrazňuje jeho vizi národní identity, která je nejen historická a kulturní, ale také duchovní a morální.

Jedním z klíčových aspektů národní identity je historická a kulturní jedinečnost, kterou sdílí členové národa. Tato jedinečnost se často vymezuje vůči ostatním národům a zahrnuje společnou minulost, která posiluje pocit sounáležitosti a solidarity. Například maďarský premiér Viktor Orbán ve svých projevech opakovaně zdůrazňuje význam historických a kulturních kořenů Maďarska jako způsobu posílení národní identity a obrany proti vnějším vlivům, které by mohly ohrozit národní soudržnost (Orbán, 2023).

Národní identita také hraje klíčovou roli v politických strategiích, kde se využívá k mobilizaci podpory a legitimizaci politických cílů. Orbán často zdůrazňuje národní identitu v kontextu ochrany tradičních hodnot, jako je rodina a křesťanství, proti liberalismu a globalizaci, které považuje za hrozbu pro maďarskou společnost (Orbán, 2019). Tento přístup zahrnuje nejen ochranu fyzických hranic, ale také kulturních a duchovních hodnot, které tvoří základ národní identity.

Příklad takového projevu národní identity lze najít ve snahách o kulturní a politické sjednocení Maďarů žijících v Karpatské kotlině. Získání maďarského občanství je pro mnoho lidí mimo současné hranice Maďarska, zejména pro Maďary žijící v sousedních zemích, nejen formálním aktem, ale i výrazem jejich kulturní a historické sounáležitosti s maďarským národem. Tento krok podle Orbána symbolizuje překonání minulých traumat a rozdělení, které vzniklo po Trianonské smlouvě. Orbán představuje budování národa nejen jako politický nebo demografický proces, ale také jako kulturní úsilí, které upevňuje národní identitu a jednotu. Poukazuje na důležitost kolektivní vůle a porozumění maďarské situaci, jak doma, tak mezi Maďary v zahraničí (Orbán, 2018).

Cílem Orbána je udržení kolektivní národní identity. Vyjadřuje se o intelektuálních a duchovních základech Maďarska, včetně národního cítění a kultury, kdy hovoří o tom, že „Maďarsko má stále svou národní koncepci, národní cítění, kulturu a jazyk.“ To podpoří ještě výzvou, že vlast musí držet pohromadě (Orbán, 2022).

6.2.2 Suverenita

Dalším jádrovým konceptem je suverenita. V jeho rétorice je suverenita představována jako základní pilíř národní identity a nezávislosti, který je nezbytný pro ochranu národních zájmů a kulturní integrity Maďarska. Orbánovy projevy tak konzistentně zdůrazňují suverenitu jako klíčový koncept pro ochranu národních zájmů, kulturní identity a politické nezávislosti Maďarska. Jeho rétorika vyzdvihuje potřebu chránit suverenitu před vnějšími tlaky a udržet národní jednotu a stabilitu jako základní prvky národní identity.

Jedním z projevů suverenity je odolnost vůči vnějším tlakům a schopnost prosazovat vlastní politiku i proti mezinárodní opozici. Například v projevech často zdůrazňuje suverenitu Maďarska v kontextu ochrany národních hranic a odmítání migračních kvót prosazovaných Evropskou unií. Orbán v tomto smyslu mluví o tom, jak Maďarsko dokázalo obnovit svou ekonomickou suverenitu po letech závislosti na MMF a jak se brání tlaku z Bruselu na přijímání politik, které nejsou v souladu s maďarskými národními zájmy (Orbán, 2019).

Dalším ilustrací je schopnost státu jednat nezávisle na globálních trendech a tlacích. Maďarsko dokázalo odrazit snahy o omezení své suverenity, ať už šlo o útoky na jeho hranice nebo o snahy o politické zasahování do vnitřních záležitostí ze strany Evropské unie. Zdůrazňoval, že suverenita Maďarska byla upevněna tím, že se podařilo udržet stabilní ekonomiku a národní hrdost. Zdůrazňuje, že Maďarsko musí zůstat mimo „genderovou ideologii“, „duhového šílenství“, globální daně a evropskou recesi, aby si zachovalo svou kulturní a ekonomickou integritu (Orbán, 2022).

Suverenita se také projevuje v oblasti kulturní a duchovní, kde stát chrání a podporuje své vlastní hodnoty a tradice proti vnějším vlivům. Orbán například mluví o *křesťanské svobodě* jako o základním kameni maďarské národní identity, který je třeba chránit proti liberalismu a migraci, jež podle něj ohrožují evropskou kulturu a tradice (Orbán, 2020).

6.2.3 Kulturní konzervatismus

Jádrovým konceptem je i kulturní konzervatismus. Zaměřuje se na ochranu tradičních hodnot, jako jsou křesťanství a rodina, proti liberálním a globalistickým vlivům, které podle něj ohrožují kulturní a národní integritu Maďarska. Orbán zdůrazňuje tuto potřebu ochrany společné identity a hodnot následovně: „Náš postoj je jasný: nechceme, aby všichni sdíleli stejnou víru, nechceme, aby všichni vedli stejný rodinný život nebo slavili stejné svátky, ale trváme na tom, že máme společný domov, společný jazyk, společnou veřejnou sféru a společnou kulturu, a že to je základem bezpečnosti, svobody a prosperity Maďarů. Proto je třeba ji chránit za každou cenu. Proto nebudeme dělat kompromisy. Neustoupíme.“ (Orbán, 2023). Z tohoto výroku vyplývá odhodlání a neústupnost v ochraně identity bez ohledu na jakýkoliv vnější tlak.

I v tomto období vyzdvihuje rodinu jako základní jednotku společnosti, tedy klíčový faktor sociální stability a morální výchovy. Orbán ve svých projevech opakovaně zdůrazňuje význam tradiční rodiny a kritizuje liberální hodnoty, které podle něj podkopávají tradiční rodinné struktury (Orbán, 2023). Dalším charakteristickým rysem je ochrana národní identity a kulturního dědictví. Tento směr často klade důraz na význam národa jako historicky a kulturně definovaného společenství (Orbán, 2018). Projevy tohoto konceptu lze vidět i v politice vzdělávání, kde se klade důraz na národní tradice a hodnoty. Vzdělávací systém by měl podporovat vlastenectví a posilovat národní identitu u mladých generací. Naopak liberální vzdělávací politiky podle něj oslabují národní identitu a propagují hodnoty, které nejsou v souladu s tradičními maďarskými hodnotami (Orbán, 2020).

Kulturní konzervatismus rovněž odmítá *moderní liberální ideály*, jako je genderová rovnost a práva LGBTQ komunity, které jsou vnímány jako hrozba pro tradiční sociální struktury. Takové změny podkopávají morální základy společnosti a vedou k sociálnímu chaosu. Kritizuje tak liberální hodnoty a propaguje tradiční křesťanské a národní hodnoty jako odpověď na *moderní liberální agendu* (Orbán, 2019).

6.2.4 Kritika západního liberalismu

Čtvrtým jádrovým konceptem je kritika západního liberalismu, který zahrnuje širokou škálu argumentů proti současným liberálním politikám a praktikám, které jsou vnímány jako hrozba pro národní suverenitu, tradiční hodnoty a společenskou stabilitu. Tato kritika se

projevuje v různých oblastech veřejného života a často je spojena s konzervativními a křesťanskodemokratickými ideologiemi, které usilují o zachování a posílení národních a kulturních tradic.

Mezi hlavní rysy této kritiky patří tvrzení, že západní liberalismus vede k erozi národní identity a oslabení národních států ve prospěch nadnárodních institucí a globalizovaných hodnot. Tento proces je často vnímán jako útok na tradiční hodnoty a kulturu. Orbán kritizuje evropskou liberální elitu za to, že prosazuje politiku, která podkopává národní suverenitu a křesťanské hodnoty, čímž vytváří tlak na národní státy, aby přijaly *liberální agendu*, která je v rozporu s jejich tradičními hodnotami (Orbán, 2020).

Dalším klíčovým prvkem je kritika morálního relativismu, který je často spojován s liberální ideologií. Liberální důraz na individuální svobody a práva vede k oslabení společenských norem a hodnot. To je příčinou dezintegrace, protože podkopává tradiční rodinné struktury a náboženské hodnoty. Orbán ve svých projevech zdůrazňuje, že liberální politika genderové rovnosti a LGBTQ práv je v rozporu s tradičními hodnotami, které by měly být chráněny a posilovány (Orbán, 2018).

Dalším bodem kritiky je neschopnost liberálních režimů účinně řešit problémy, jako je imigrace a bezpečnost. Liberální přístup k migraci, který podporuje otevřené hranice a multikulturalismus, je často kritizován za to, že vede k nárůstu sociálního napětí a kriminality (Orbán, 2020).

Příklad takové kritiky lze nalézt v Orbánově projevu na letní univerzitě v roce 2018, kde kritizuje liberální elitu za cenzuru a omezení svobody slova. „Absence demokracie spočívá v tom, že v západní Evropě se cenzura a omezování svobody slova staly obecným jevem. Političtí představitelé a technologičtí giganti filtrují zprávy, které jsou liberální elitě nepohodlné... omezují přístup k negativním zprávám o migrantech, přistěhovalcích a souvisejících tématech a tak brání evropským občanům čelit realitě.“ Dále kritizuje přístup liberálů k svobodě názorů, tvrdíc, že liberálové podporují rozmanitost názorů, pouze dokud se nesetkají s názory, které se liší od jejich vlastních (Orbán, 2018).

6.2.5 Kritika migrace

V tomto období se kritika migrace jeví spíše jako periferní koncept v rámci Orbánových širších politických idejí (což patrně souvisí i se skončením tzv. uprchlické krize), ale dle analýzy patří stále mezi sousední koncepty. Nejedná se o ústup samotného konceptu, ale o ústup jeho tematizace, neboť v předchozím zkoumaném období probíhala migrační krize, které vedla k četnějšímu skloňování této „hrozby“. I když se intenzita diskuse o migraci snížila, základní politické a sociální otázky s ní spojené zůstávají v projevech přítomné. Ve všech těchto projevech je jasné, že Orbán vnímá migraci jako zásadní hrozbu pro národní identitu a suverenitu Maďarska i Evropy. Jeho rétorika je zaměřena na mobilizaci národních sil k odporu proti těmto hrozbám a na ochranu tradičních hodnot, které považuje za klíčové pro zachování silného a nezávislého národa.

Prvek kritiky migrace je obava z *nahrazování obyvatelstva*, kde demografické změny způsobené vysokou mírou migrace povedou k výrazné změně složení populace hostitelské země. „Pokud neignorujeme matematické zákony, není těžké vidět realitu, pomalé, ale zrychlující se výměny obyvatelstva,“ prohlásil Orbán. Toto téma je často zmiňováno v kontextu obav, že příliv migrantů s odlišnými kulturními a náboženskými zázemími může ohrozit národní identitu a hodnoty hostitelské společnosti (Orbán, 2019).

Migrační krize rozdělila Evropu na dvě části: jednu, kde spolu žijí evropské a neevropské národy, a druhou, kde se tyto národy nesetkávají. Orbán argumentuje, že západní Evropa se stala "post-západní" společností, kde za pár let budou dominovat neevropští obyvatelé, zatímco střední Evropa zůstává věrná svým tradičním hodnotám a národní identitě (Orbán, 2022).

Dalším častým argumentem je, že migrace může přinést ekonomickou zátěž, jako jsou náklady na sociální zabezpečení, zdravotní péči a vzdělávání pro nově příchozí. Kritici migrace také zdůrazňují potenciální bezpečnostní rizika spojená s terorismem a kriminalitou, která mohou být zvýšena přílivem migrantů z oblastí s vysokou mírou konfliktů a nestability (Orbán, 2018). Orbán argumentuje, že Evropa by měla chránit své hranice a zachovat si kontrolu nad tím, kdo vstupuje na její území. Tvrdí, že současná migrační politika EU je neúčinná a že migrační krize odhalila její neschopnost (Orbán, 2020). Evropa by měla

odmítnout liberální přístup k migraci a místo toho se zaměřit na ochranu křesťanských hodnot, tedy hodnot občanů jejich země (Orbán, 2023).

6.2.6 Ekonomický nacionalismus

Ekonomický nacionalismus v projevech Viktora Orbána lze považovat za sousední koncept v rámci jeho širšího důrazu na národní identitu a suverenitu. Tento koncept je přítomen v různých formách ochrany ekonomických zájmů, rozvoje národní odolnosti a snahy o nezávislost na zahraničních vlivech.

Ekonomická soběstačnost je důležitým aspektem tohoto konceptu, jinými slovy usiluje o minimalizaci závislosti na zahraničních zdrojích a posílení domácí produkce, což může zahrnovat podporu zemědělství, energetické nezávislosti a rozvoje strategických odvětví. Orbán vyzdvihuje energetickou nezávislost a rozvoj domácích energetických zdrojů jako součásti ekonomické politiky Maďarska (Orbán, 2023). Také často zahrnuje snahu o udržení národní kontroly nad klíčovými sektory ekonomiky, která může být dosažena prostřednictvím státního vlastnictví, regulací nebo omezení zahraničního vlastnictví. Orbán ve svých projevech často kritizuje nadměrný zahraniční vliv a poukazuje na potřebu ochrany maďarských firem a strategických odvětví před zahraničním kapitálem (Orbán, 2019).

V roce 2020 Orbán zdůraznil důležitost ekonomické suverenity, zejména v kontextu pandemie COVID-19. Hovořil o tom, jak Maďarsko musí udržovat funkční ekonomiku a zároveň chránit zdraví a životy lidí. Tento důraz na ekonomickou soběstačnost a národní odolnost proti globálním krizím je klíčovým prvkem ekonomického nacionalismu (Orbán, 2020).

6.2.7 Kritika Evropské unie

Kritika vůči Evropské unii je považována za periferní koncept v rámci analýzy. Selhání evropských elit je středobodem kritiky, například v řešení migrační krize. EU nedokázala ochránit Evropu před nekontrolovanou migrací, což symbolizuje neschopnost Evropské komise, která se místo hájení smluv stala nástrojem liberální politiky (Orbán, 2018).

Kritika EU se také zaměřuje na její neschopnost vytvořit efektivní obranné síly nezávislé na USA. Podle Orbána je absurdní, že Evropa nedokáže vytvořit vlastní obranné kapacity a neustále závisí na americké finanční a bezpečnostní podpoře (Orbán, 2018). Tento

Orbánův názor reflektuje širší frustraci z nedostatečné autonomie a efektivity evropské obranné politiky.

Zahrnuje také obavy z jejího demografického a kulturního směřování. Orbán varuje před důsledky masové migrace a nárůstu muslimské populace v Evropě, což by mohlo vést k situaci, kdy křesťanské demokratické strany ztratí schopnost vyhrávat volby a rozhodovat o budoucnosti Evropy. Také zmiňuje, že EU ignoruje své křesťanské kořeny a snaží se budovat „otevřenou společnost“, což podle něj vede k deformaci tradičních hodnot, jako jsou rodina a národní identita. Kritizuje EU za to, že namísto posilování tradičních hodnot a bezpečnosti členských států, podporuje multikulturalismus a otevřené hranice, což podle něj ohrožuje evropskou civilizaci a její kulturní dědictví (Orbán, 2019).

Kritizuje i chyby EU v oblasti ekonomiky. EU nechrání své strategické ekonomické sektory a trhy, což podle něj ohrožuje suverenitu členských států. EU se vydala na cestu ekonomické sebedestrukce a potřebuje se vrátit k podpoře konkurenceschopné ekonomiky namísto *budování socialismu* (Orbán, 2019).

6.3 Srovnání neliberální a křesťanské demokracie

Na první pohled se může zdát, že přechod od neliberální ke křesťanské demokracii v rétorice Viktora Orbána představuje určitý posun, avšak analýza odhaluje, že jde spíše o jemnou úpravu rétoriky než o hlubokou změnu v politické strategii. Jádrové koncepty, jako národní identita, suverenita, kulturní konzervatismus a kritika západního liberalismu, zůstávají beze změny. Křesťanská demokracie slouží pouze jako nový obal pro již existující politické myšlenky, které se nyní prezentují v rámci křesťanských hodnot. Tento rétorický krok je především strategickým přizpůsobením, které má za cíl posílit stávající politický program tím, že akcentuje křesťanské prvky bez zásadního odklonu od původních ideologických východisek.

Analýza ukazuje, že mezi lety 2014 a 2017 se Orbánova rétorika zaměřovala hlavně na koncepty národní identity a suverenity v kontextu neliberální demokracie. V tomto období zdůrazňoval hrozby jako masová migrace a kritizoval západní liberalismus za podkopávání národních hodnot a suverenity. Tento přístup pokračoval i po roce 2018, kdy se však do popředí dostává důraz na křesťanské hodnoty. Tím se rétorika posunula k ochraně nejen

národní identity, ale i křesťanského dědictví, čímž se posílil kulturní konzervatismus a kritika multikulturalismu a liberalismu.

V kontextu křesťanské demokracie se rétorika vůči určitým konceptům zesiluje. Křesťanské hodnoty a jejich ochrana se stávají výrazněji artikulovanými, což je patrné ve zvýšeném důrazu na rodinu a náboženství. Tento zesílený důraz lze interpretovat jako reakci na rostoucí globalizační a liberalizační tlaky. Naopak koncept kritiky migrace, který byl velmi významný v rétorice neliberální demokracie, se v kontextu křesťanské demokracie stává více periferním, i když nadále zůstává důležitým bodem Orbánovy politické strategie. To je dáno především tím, že v předchozím analyzovaném období probíhala uprchlická krize, kdy byla tato rétorika silnější. V době krize Orbánův důraz na migraci jako hrozbu pro národní a kulturní identitu rezonoval více s veřejností, což mu pomohlo získat a upevnit politickou podporu. Nyní, když tlak na migrační otázku polevil, se tento koncept stal méně centrálním, ale stále slouží k mobilizaci podpory a udržení politické legitimacy.

Vztahy mezi koncepty národní identity, suverenity, kulturního konzervatismu a kritiky západního liberalismu jsou úzce propojené a vzájemně se posilují. Národní identita je prezentována jako základní prvek, který je nutné chránit prostřednictvím suverenity a kulturního konzervatismu. Suverenita je klíčová pro umožnění ochrany národních hodnot a identity, zatímco kulturní konzervatismus poskytuje ideologickou oporu proti vnějším liberálním a globalizačním vlivům. Kritika západního liberalismu je nástrojem pro odmítnutí těchto vnějších vlivů a posílení národní suverenity a identity.

Překryv mezi neliberální demokracií a křesťanskou demokracií v Orbánově rétorice je zjevný v jejich společném důrazu na národní identitu, kulturní konzervatismus a kritiku západního liberalismu. Obě pojetí zdůrazňují význam udržení národní suverenity a ochrany kulturních a náboženských hodnot před vnějšími hrozbami. Přestože křesťanská demokracie klade větší důraz na explicitně křesťanské hodnoty a rámuje svou opozici vůči liberalismu v širším narativu obrany křesťanské civilizace, nevytváří tím výrazné odlišení od neliberální demokracie.

Přechod od neliberální ke křesťanské demokracii v Orbánově rétorice není žádným ideologickým posunem, ale spíše kosmetickou změnou, která slouží k oživení stávajících témat a přizpůsobení se měnícím společenským podmínkám. Tento rétorický rebranding

reflektuje snahu o strategické posílení stávajících konceptů a dosažení většího souznění s aktuálními potřebami a náladami veřejnosti. Tímto způsobem Orbán nadále využívá základní prvky své politiky k udržení a posílení své moci bez zásadních změn ve svém ideologickém rámci. Vztahy mezi jednotlivými koncepty zůstávají silně propojené a vzájemně se posilují, což svědčí o koherentní a promyšlené ideologické struktuře. Neliberální a křesťanská demokracie v podání Viktora Orbána nejsou tedy dvě oddělené koncepce, ale spíše dílčí specifikace a rétorická přeměna jednoho přístupu.

7. Demokracie dle rozhodnutí Soudního dvora EU

V následující části je použita Freedanova morfologická analýza ideologie ke zkoumání demokracie EU na rozhodnutích Soudního dvora EU v období 2019-2023, jež umožňují detailní zkoumání struktury a komponent ideologie demokracie. Zmíněné dokumenty mají charakter soudních rozhodnutí, tedy poskytují právní kontext a autoritativní vhled do aplikace demokratických principů v rámci EU. Zároveň bude k analýze využita také Smlouva o EU a Listina základních práv EU, které jako základní právní dokumenty EU obsahují klíčová ustanovení týkající se principů demokracie. Tyto dva dokumenty poskytují základní rámec pro hodnocení, jak Soudní dvůr EU interpretuje a aplikuje demokratické hodnoty, a jsou nezbytné pro pochopení, jak jsou rozhodnutí soudního dvora v souladu nebo v rozporu s demokratickými principy zakotvenými v právu EU. Rozhodnutí soudu poskytují diskusi (nejen) o demokratických principech, kdy každé z těchto rozhodnutí zahrnuje detailní právní argumentaci a interpretaci, což poskytuje bohatý materiál pro analýzu.

V rámci analýzy byly klíčové pojmy demokracie EU rozděleny do tří kategorií: jádrové, sousední a periferní. Jádrové pojmy demokracie EU, které tvoří základ pro fungování Unie, jsou právní stát, lidská práva a rovnost. K těmto hlavním principům přiléhají sousední pojmy pluralismus a nezávislost soudnictví. Periferní jsou koncepty nediskriminace a solidarity, které doplňují a podporují hlavní strukturu demokratických hodnot EU.

7.1.1 Právní stát

Právní stát je jedním z jádrových konceptů, na kterém stojí celé uspořádání demokratických společností, zejména v rámci Evropské unie. Jeho význam a uplatňování jsou pečlivě vymezeny v dokumentech a rozhodnutích Soudního dvora EU, čímž se zajišťuje, že všechny právní normy jsou uplatňovány spravedlivě a nestranně. Právní stát v rámci

Evropské unie znamená, že všechny instituce a jednotlivci, včetně vlády, jsou odpovědní podle zákona. Zajišťuje, že zákony jsou jasné, veřejně dostupné a spravedlivě uplatňovny, což je nezbytné pro udržení veřejné důvěry a legitimizace politického systému (Smlouva o EU, čl. 2). Tento koncept zahrnuje několik klíčových komponent, které společně tvoří systém právní ochrany a spravedlnosti.

Jedním z hlavních pilířů právního státu je nezávislost soudnictví. Soudní moc musí být oddělená od výkonné a zákonodárné moci, aby mohla rozhodovat nestranně a bez jakéhokoli politického tlaku. Tento základní princip byl potvrzen v různých rozhodnutích Soudního dvora EU. Příkladem může být rozhodnutí Soudního dvora EU, že opatření snižující platy soudců v Portugalsku ohrožovala jejich nezávislost, a tedy i právní stát (Soudní dvůr Evropské unie, 2019).

Dalším klíčovým aspektem právního státu je spravedlivý proces. Každý občan má právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Toto právo zahrnuje přístup k nezávislým soudům a právo na obhajobu, což jsou nezbytné předpoklady pro ochranu lidských práv a základních svobod. Právní stát rovněž zahrnuje koncept rovnosti před zákonem, což znamená, že všichni občané mají stejný přístup k právům a povinnostem (Smlouva o EU, čl. 2). Toto pravidlo rovnosti je zásadní pro zajištění, že zákony jsou aplikovány bez diskriminace na základě rasy, pohlaví, náboženství nebo jiných charakteristik.

7.1.2 Lidská práva

Lidská práva představují jeden z nejzákladnějších a nejdůležitějších konceptů v rámci demokratických společností, zejména v Evropské unii. Jsou jádrovým konceptem dle analýzy, ale také základem, na kterém stojí celá struktura demokratických hodnot a právních systémů EU. Lidská práva zahrnují respekt k lidské důstojnosti, svobodě, rovnosti a právům příslušníků menšin, a jsou chráněna a podporována řadou právních nástrojů a mechanismů v rámci unijního práva.

Článek 2 SEU stanoví, že Unie je založena na hodnotách respektu k lidské důstojnosti, svobodě, demokracii, rovnosti, právnímu státu a respektu k lidským právům, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné všem členským státům a představují základní principy, na kterých je Unie postavena (Smlouva o EU, 2021).

Právo na spravedlivý proces, uvedené v čl. 47 Listiny základních práv EU, je klíčovým aspektem ochrany lidských práv. Zajišťuje, že každý jednotlivec má právo na účinnou právní ochranu a na spravedlivý a veřejný proces před nezávislým a nestranným soudem. Tento princip je nezbytný pro zajištění, že práva a svobody jednotlivců jsou chráněny a že existuje možnost právní nápravy v případě jejich porušení (Listina základních práv EU, 2000).

Nezávislost soudnictví je nedílnou součástí tohoto konceptu, neboť nezávislé soudy jsou klíčové pro zajištění principu, že zákony jsou aplikovány spravedlivě a bez jakéhokoli politického nebo jiného vnějšího vlivu. EU rovněž klade důraz na rovnost a nediskriminaci, což jsou klíčové prvky lidských práv. Rovnost před zákonem a ochrana proti diskriminaci na základě rasy, pohlaví, náboženství a dalších charakteristik.

V evropském kontextu jsou lidská práva také chráněna prostřednictvím různých institucí a mechanismů, které zajišťují jejich dodržování a prosazování. Například ve věci C650/18 ze dne 3. června 2021, Soudní dvůr EU zdůraznil důležitost právního státu a lidských práv tím, že potvrdil usnesení Evropského parlamentu z roku 2018, že existuje zřejmé nebezpečí závažného porušení hodnot právního státu, demokracie a lidských práv v Maďarsku. Soudní dvůr EU na tomto základě potvrdil, že ochrana lidských práv a právního státu je klíčovým prvkem pro udržení hodnot EU (Soudní dvůr EU, 3. 6. 2021). Tento systém zajišťuje, že lidská práva jsou nejen deklarována, ale také efektivně chráněna a prosazována v praxi, což je zásadní pro udržení demokratických hodnot a právního státu v EU.

7.1.3 Rovnost

Třetím analyzovaným jádrovým konceptem je rovnost, která tvoří jádro demokratického uspořádání. Rovnost v EU znamená zajištění stejného přístupu k právům a povinnostem pro všechny občany, bez ohledu na jejich rasu, pohlaví, náboženství či etnický původ. Tento koncept je zakotven v čl. 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU), kdy rovnost zahrnuje také rovnost před zákonem, která zajišťuje, že žádný jednotlivec není nad zákonem a že všichni občané mají stejnou ochranu a přístup k právnímu systému. Koncept také zahrnuje sociální a ekonomickou rovnost, která je nezbytná pro zajištění přístupu všech občanů ke vzdělání, zdravotní péči, zaměstnání a dalším (Smlouva o EU, 2021).

Soudní dvůr EU ve svých rozhodnutích opakovaně zdůrazňuje význam rovnosti jako klíčového principu unijního práva. Například v rozsudku ze dne 3. června 2021 (C-650/18) Soudní dvůr EU potvrdil, že princip rovnosti je základním stavebním kamenem demokracie a právního státu, který má přímý dopad na fungování členských států a jejich vzájemnou spolupráci (Soudní dvůr EU, 2021). Zároveň Soud zdůraznil, že rovnost mezi členskými státy je klíčová pro zajištění, že žádný stát není znevýhodněn a že všechna rozhodnutí jsou přijímána na základě stejných kritérií a pravidel (Soudní dvůr EU, 2022).

7.1.4 Pluralismus

Pluralismus je koncept, který potvrzuje potřebu ochrany a přijetí rozmanitosti názorů a přístupů ve veřejném prostoru. Pluralismus, jako sousední koncept podle Freedonovy morfologické analýzy, úzce souvisí s hlavními hodnotami jako je právní stát, lidská práva a rovnost. Pluralismus podporuje otevřenou a inkluzivní společnost, kde různé názory, přesvědčení a identity mohou koexistovat a být respektovány. V rámci EU je pluralismus nezbytný pro zajištění, že demokratické procesy jsou autentické a reprezentativní. Tento koncept je klíčový pro ochranu menšinových práv a pro zajištění, že různé kulturní, náboženské a politické skupiny mají stejný prostor v politickém dialogu.

Rozhodnutí Soudního dvora EU reflektují tento princip, například v rozsudku ze dne 3. června 2021 (C-650/18), kdy soud potvrdil význam pluralismu pro fungování demokratických institucí. Zdůraznil přitom, že právní rámce musí umožnit různost názorů a chránit práva všech občanů na účast v demokratických procesech (Soudní dvůr EU, 2021).

Pluralismus také úzce souvisí s konceptem nediskriminace, tedy, že žádná skupina není marginalizována nebo vyloučena z účasti na veřejném životě na základě rasy, pohlaví, náboženství nebo jiných osobních charakteristik. Navíc, pluralismus je podporován prostřednictvím solidarity a loajální spolupráce mezi členskými státy. Tento přístup zajišťuje, že rozhodnutí přijatá na unijní úrovni reflektují široké spektrum názorů a potřeb všech členských států a jejich občanů (Smlouva o EU, 2021).

7.1.5 Nezávislost soudnictví

Nezávislost soudnictví, které je sousedním konceptem v rámci demokracie EU, hraje klíčovou roli při zajišťování spravedlnosti, ochraně práv jednotlivců a udržování rovnováhy

moci. Nezávislost soudnictví znamená, že soudní moc musí fungovat autonomně, bez jakéhokoli zásahu či vlivu ze strany výkonné nebo zákonodárné moci (Smlouva o EU, 2021).

Soudy musí být organizovány tak, aby byly odděleny od ostatních mocenských složek. To zahrnuje nejen formální oddělení, ale i praktická opatření, která zajišťují, že soudci mohou rozhodovat bez vnějšího nátlaku či ovlivňování. Soudci musí být chráněni před neoprávněným propuštěním, přesuny či jinými formami disciplinárního postihu. To zajišťuje, že mohou vykonávat své povinnosti bez strachu z postihů ze strany vládnoucí moci nebo jiných aktérů.

Soudní dvůr EU opakovaně upozorňuje na význam tohoto principu, například v rozhodnutí Soudního dvora ze dne 14. července 2022, kdy bylo konstatováno, že nezávislost soudnictví je nezbytnou podmínkou pro spravedlivé soudní řízení a ochranu práv jednotlivců. Bez nezávislého soudnictví nelze zajistit, aby soudci mohli rozhodovat nestranně a objektivně, a pro zachování důvěry veřejnosti v právní systém. Soudní dvůr EU ve svém rozsudku uvedl, že zásahy do nezávislosti soudnictví, například prostřednictvím politického tlaku nebo změn v pravidlech pro jmenování soudců, mohou vést k porušení práv na spravedlivý proces a podkopat základní principy právního státu (Soudní dvůr EU, 2022).

7.1.6 Nediskriminace

Nediskriminace, jakožto periferní koncept, hraje v Evropské unii klíčovou roli při zajišťování spravedlnosti a rovnosti pro všechny občany. Nediskriminace znamená ochranu proti diskriminaci na základě rasy, pohlaví, náboženství, etnického původu, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení a dalších charakteristik (Smlouva o EU, 2021).

V kontextu rozhodnutí Soudního dvora EU se princip nediskriminace často prolíná s dalšími klíčovými hodnotami, jako je rovnost a právní stát. Například rozsudek ze dne 3. června 2021 (C-650/18) zdůrazňuje, že pravidla hlasování a procedurální spravedlnost v Evropském parlamentu musí respektovat zásady právní jistoty, rovného zacházení a demokracie (Rozsudek Soudního dvora, C-650/18, 2021). Toto rozhodnutí poukazuje na to, že i procesní aspekty demokratického rozhodování musí být zbaveny jakékoli formy diskriminace tak, aby byla zajištěna rovnost všech účastníků.

Nediskriminace je také úzce spojena s principem pluralismu, který chrání různorodost názorů a přístupů v demokratické společnosti. Pluralismus zajišťuje, že všechny skupiny a jednotlivci mají možnost být slyšeni a že jejich práva jsou respektována bez ohledu na jejich odlišnosti (Smlouva o EU, 2021). Soudní dvůr ve svém rozsudku potvrdil, že pravidla hlasování v Evropském parlamentu musí být nastavena tak, aby zajišťovala, že žádný členský stát nebo jeho občané nejsou diskriminováni.

7.1.7 Solidarita

Solidarita je jedním z periferních, konceptů, které podporují a doplňují hlavní pilíře demokratických společností v EU. Solidarita v EU se týká společenské odpovědnosti a vzájemné pomoci mezi členskými státy a jejich občany. Tento koncept je zakotven v ustanoveních Smlouvy o EU. Solidarita zajišťuje, že členské státy jednájí v duchu vzájemné podpory a respektu, což je klíčové pro funkčnost a efektivitu unijních politik (Smlouva o Evropské unii, čl. 2).

V praxi se solidarita projevuje mnoha způsoby. Jedním z nich je finanční solidarita, která zahrnuje mechanismy, jako jsou strukturální fondy a koheze, které podporují ekonomický rozvoj méně rozvinutých regionů a členských států. Přístup směřuje k zajištění možnosti růstu a rozvoje pro všechny členské státy, což je nezbytné pro udržení ekonomické stability a rovnosti v rámci EU. Dalším projevem solidarity je sociální solidarita, která zahrnuje ochranu a podporu základních práv a sociálních standardů pro všechny občany EU. To zahrnuje ochranu před diskriminací, zajištění přístupu k sociálním službám a podporu pracovních podmínek.

Solidarita se také projevuje v kontextu krizových situací, kdy členské státy spolupracují na řešení společných výzev. Příkladem může být společná reakce na migrační krizi, pandemii COVID-19 nebo klimatické změny. V těchto situacích je solidarita nezbytná pro koordinaci a efektivní řešení problémů, které překračují hranice jednotlivých států (Soudní dvůr EU, 2021). Soudní dvůr v tomto smyslu deklaruje, že členské státy mají povinnost jednat ve vzájemné spolupráci a podpoře.

7.2 Shrnutí

Jádrové koncepty tvoří základní stavební kameny demokratického uspořádání a zahrnují právní stát, lidská práva a rovnost. Právní stát zajišťuje, že všechny právní normy jsou uplatňovány spravedlivě a nestranně. Tento koncept zahrnuje několik klíčových komponentů, jako je nezávislost soudnictví a spravedlivý proces. Nezávislost soudnictví zajišťuje, že soudní moc je oddělena od výkonné a zákonodárné moci, což umožňuje nestranné rozhodování.

Lidská práva zahrnují respekt k lidské důstojnosti, svobodě, rovnosti a právům menšin. Ochrana lidských práv je nezbytná pro stabilitu a legitimitu demokratických institucí. Právo na spravedlivý proces a nezávislost soudnictví jsou klíčové prvky ochrany těchto práv, zajišťující, že zákony jsou aplikovány spravedlivě a bez vnějšího vlivu. Rovnost dále znamená zajištění stejného přístupu k právům a povinnostem pro všechny občany, bez ohledu na jejich identitu. Tento princip je důležitý pro vytvoření spravedlivého a transparentního právního prostředí.

Sousední koncepty podporují jádrové koncepty a zajišťují jejich efektivní fungování. Mezi ně patří nezávislost soudnictví a pluralismus. Spravedlivý proces garantuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivé soudy. Tento princip je nezbytný pro ochranu lidských práv a zajištění, že právní systém funguje transparentně a spravedlivě. Nezávislost soudnictví zajišťuje, že soudní moc může fungovat autonomně bez zásahu ze strany výkonné nebo zákonodárné moci. Nakonec pluralismus podporuje otevřenou a inkluzivní společnost, kde různé názory a přesvědčení mohou koexistovat. Tento koncept zajišťuje ochranu menšinových práv, a že různé kulturní, náboženské a politické skupiny mají stejný prostor v politickém dialogu.

Periferní koncepty doplňují jádrové a sousední koncepty, a zajišťují širší rámec pro jejich uplatňování. Mezi ně patří nediskriminace a solidarita. Nediskriminace chrání proti diskriminaci na základě různých charakteristik, jako je rasa, pohlaví, náboženství, etnický původ, sexuální orientace, věk nebo zdravotní znevýhodnění. Tento princip je nezbytný pro vytvoření spravedlivé a inkluzivní společnosti. Dále solidarita zahrnuje společenskou odpovědnost a vzájemnou pomoc mezi členskými státy a jejich občany. Tento koncept zajišťuje, že členské státy jednají v duchu vzájemné podpory a respektu, což je klíčové pro

funkčnost a efektivitu unijních politik. Solidarita se projevuje v mnoha oblastech, včetně finanční a sociální podpory, a je zásadní pro řešení krizových situací.

Celkově vzato, rozhodnutí SDEU reflektují hlubší ideologické postoje a principy, které podporují a formují demokratické ideály v rámci EU. Analýza vztahů mezi těmito koncepty ukazuje, jak spolu jednotlivé demokratické hodnoty a principy interagují a vzájemně se posilují. Právní stát, lidská práva a rovnost tvoří základní strukturu, na které je demokracie postavena, zatímco spravedlivý proces a nezávislost soudnictví zajišťují, že tato struktura funguje efektivně a spravedlivě. Pluralismus a nediskriminace podporují inkluzivitu a rovnost v rámci společnosti, zatímco solidarita a loajální spolupráce zajišťují, že demokratické hodnoty jsou sdíleny a podporovány napříč členskými státy EU.

Kapitola 4

Cílem této kapitoly je porovnat Orbánovo pojetí křesťanské demokracie s pojetím demokracie podle rozhodnutí Soudního dvora EU. Tato srovnávací analýza hledá místa, kde se tyto pojetí shodují a kdy jsou v rozporu. Důkladné srovnání rétoriky Orbána s právní argumentací Soudního dvora EU poskytuje hlubší vhled do toho, jak jsou hodnoty interpretovány a aplikovány v různých politických kontextech.

8. Spojení křesťanské demokracie s hodnotami Evropské unie

Konflikt mezi EU a Maďarskem představuje střet mezi demokracií, kterou EU zastává, a takzvanou křesťanskou či neliberální demokracií, kterou propaguje Orbán. Jeho vláda je obviněna z podkopávání nezávislosti soudnictví, omezování svobody médií a zneužívání veřejných zakázek k posílení politické moci. Garton Ash poukazuje na to, že „Fidesz má takovou kontrolu nad státní správou, že Maďarsko je opět státem jedné strany.“ (Ash, 2019). Evropská komise požaduje, aby Maďarsko splnilo řadu reformních cílů, včetně posílení nezávislosti soudnictví a zavedení nových protikorupčních opatření (Bayer, 2023).

Koncepty neliberální a křesťanské demokracie, jak je prezentuje Viktor Orbán, ve srovnání s demokracií EU, jak je vykládána rozhodnutími Soudního dvora EU, odhaluje zásadní rozdíly. Analýza neliberální a křesťanské demokracie ukázala, že se nejedná o dva rozdílné koncepty ale spíše o dílčí specifikaci a určitou rétorickou přeměnu jednoho přístupu. Z toho důvodu bude v následujícím textu využíván shrnující termín křesťanská demokracie,

neboť se jedná o jeden koncept, který se pouze určitým způsobem vyvinul. Rozdíly křesťanské demokracie a demokracie EU se projevují v několika klíčových oblastech, které tvoří jádra obou systémů.

Prvním zásadním rozporem je otázka suverenity. Orbán klade silný důraz na národní suverenitu, kterou považuje za klíčový prvek své politiky. Tento důraz často zahrnuje odpor vůči nadnárodním institucím, jako je EU, a jejich schopnosti ovlivňovat vnitřní politiku Maďarska. Pro Orbána je národní suverenita nezbytná pro ochranu národních hodnot a kulturní identity. Naopak EU staví na konceptu právního státu, který zahrnuje nejen nezávislost soudnictví ale také dodržování nadnárodních právních norem. Právní stát vyžaduje, aby všechny právní normy byly uplatňovány spravedlivě a nestranně, což zahrnuje respektování rozhodnutí institucí EU. Tento konflikt mezi národní suverenitou a nadnárodní právní integrací může vést k právním a politickým krizím, kdy členské státy, jako Maďarsko, odmítají implementovat rozhodnutí institucí EU, což podkopává jednotu a efektivitu unijního právního rámce.

Další zásadní kontrast je kulturní konzervatismus versus pluralismus. Orbán klade důraz na ochranu tradičních hodnot, jako jsou rodina, náboženství a národní identita. Tento přístup často vede k odmítání liberálních hodnot a multikulturalismu, které jsou vnímány jako hrozby pro národní soudržnost a tradiční společenské struktury. EU naopak podporuje pluralismus, který zahrnuje ochranu rozmanitosti názorů a přístupů ve veřejném prostoru. Pluralismus je klíčový pro ochranu menšinových práv a zajištění, že různé kulturní, náboženské a politické skupiny mají stejný prostor v politickém dialogu. Orbánova politika kulturního konzervatismu může vést k marginalizaci menšinových skupin a potlačení rozmanitosti, což je v přímém rozporu s pluralistickými ideály EU. S tím souvisí i střet s konceptem nediskriminace, který dopomáhá vytvoření inkluzivní společnosti, což Orbánův přístup narušuje.

Třetí významný nesoulad spočívá v otázce lidských práv. Orbánova kritika západního liberalismu zahrnuje odmítání principů, jako je genderová rovnost a práva LGBTQ komunity. Zahrnuje tak politiky zaměřené na ochranu tradičních hodnot a odmítání *moderních liberálních agend*, které jsou Orbánem vnímány jako ohrožující národní identitu. Tento přístup může vést k opomíjení části společnosti a menšin, čímž se zvyšuje riziko jejich

marginalizace. Naopak EU staví lidská práva jako základní pilíř svých demokratických principů. Ochrana lidských práv zahrnuje respekt k lidské důstojnosti, svobodě, rovnosti a právům příslušníků menšin. Rozhodnutí Soudního dvora EU potvrzují, že diskriminace na základě pohlaví, rasy, náboženství nebo sexuální orientace je nepřijatelná. Orbánova politika může vést k porušování lidských práv a rovnosti, což je v přímém rozporu s demokratickými hodnotami EU.

Čtvrtý rozpor se týká otázky migrace. Orbánova rétorika staví migraci jako hlavní hrozbu pro národní identitu a suverenitu, která zahrnuje přísné kontroly hranic a odmítání multikulturní integrace. Tento přístup může vést k diskriminaci na základě etnického původu a náboženství. EU naopak staví princip nediskriminace jako klíčový prvek svého rámce a zajišťuje rovný přístup k právům a povinnostem pro všechny občany bez ohledu na jejich osobní charakteristiky. Orbánova politika může vést k diskriminaci migrantů a znevýhodnění určitých skupin obyvatel, což je v přímém kontrastu nejen s principem nediskriminace EU, ale také s konceptem solidarity. Solidarita v EU znamená společenskou odpovědnost a vzájemnou pomoc mezi členskými státy a jejich občany. Tato koncepce zahrnuje finanční a sociální podporu, zejména v krizových situacích, a zajišťuje, že všechny členské státy spolupracují na řešení společných výzev a krizí. Orbánova neochota spolupracovat s ostatními členskými státy při řešení migrační otázky narušuje tento základní princip EU, což vede k dalšímu prohloubení rozporů mezi jeho vládou a institucemi EU.

Posledním významným střetem je otázka ekonomického nacionalismu. Orbán prosazuje ekonomický nacionalismus, který zahrnuje ochranu domácí ekonomiky a podporu národních zájmů před globálními vlivy. Tento přístup zahrnuje snahu o minimalizaci závislosti na zahraničních investicích a ochranu domácích firem před zahraniční konkurencí. EU naopak staví na již zmiňovaném principu solidarity, který zahrnuje společenskou odpovědnost a vzájemnou podporu mezi členskými státy a jejich občany. Lze tento princip vnímat i jako koncept vzájemné ekonomické spolupráce, který zajišťuje, že členské státy mezi sebou jednájí v duchu podpory a respektu, což je klíčové pro funkčnost a efektivitu unijních politik. Orbánova politika ekonomického nacionalismu je v rozporu s principem solidarity EU, neboť ekonomický nacionalismus upřednostňuje jednostranné národní zájmy nad společnými zájmy a spoluprací, na kterých je princip solidarity založen. To může vést k napětí a rozdílům v přístupu k ekonomickým politikám a k otázkám finanční podpory v rámci Unie.

Konečné zhodnocení ukazuje, že koncept křesťanské demokracie, jak ji prezentuje Viktor Orbán, je v mnoha ohledech v rozporu s hodnotami EU. Celkový obraz tak ukazuje hluboký rozpor mezi těmito dvěma systémy hodnot, který vytváří napětí mezi Maďarskem a EU. Hodnoty křesťanské demokracie v Orbánově pojetí tedy výrazně kolidují s analyzovanými hodnotami EU. Orbánova rétorika často stojí v přímém rozporu s principy, na kterých je EU postavena, a tento rozpor se projevuje v mnoha oblastech politiky a práva.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala politickým zřízením v Maďarsku a jeho konfliktem s hodnotovým systémem EU. Zaměřila se na analýzu rétoriky Viktora Orbána, kdy začal rétoricky využívat koncept neliberální a později křesťanské demokracii. Cílem práce bylo popsat a analyzovat, jak Orbánova interpretace neliberální a křesťanské demokracie kontrastuje s hodnotovým systémem EU a identifikovat klíčové aspekty, ve kterých dochází k rozporům.

K posouzení hodnot, které jsou rozdílné a shodné byla využita Freedanova morfologická analýza, která se zaměřila na projevy Viktora Orbána na *Bálványos Summer Free University and Summer Camp* v letech 2014-2023. Tyto projevy poskytují reprezentativní ukazatel jeho politických a ideologických postojů. Analýza byla rozdělena do dvou období: 2014-2017, kdy Orbán mluvil o neliberální demokracii, a 2018-2023, kdy přešel k pojmu křesťanská demokracie. Výzkum ukázal, že neliberální a křesťanská demokracie nejsou dvě oddělené ideologie, ale pouze jeden koncept, který se vyvinul a adaptoval. Orbánova rétorika v obou obdobích zdůrazňuje význam národní identity, kulturního konzervatismu a kritiky západního liberalismu. Tato rétorika umožňuje Orbánovi prezentovat Maďarsko jako ochránce tradičních evropských hodnot a křesťanské kultury proti vnějším hrozbám, jako je masová migrace a liberalismus, a zároveň konsolidovat moc doma a oslovit širší konzervativní hnutí.

Z této analýzy vyplývá několik klíčových zjištění. Orbánova rétorika klade silný důraz na národní identitu a suverenitu. Prezentuje Maďarsko jako ochránce tradičních evropských hodnot a křesťanské kultury proti vnějším hrozbám, jako je masová migrace a liberalismus. Kulturní konzervatismus je dalším klíčovým prvkem ideologie, zaměřující se na ochranu tradičních hodnot, jako jsou rodina a křesťanství. Orbán kritizuje liberální hodnoty, které podle něj podkopávají tyto tradiční struktury. Jeho rétorika je silně kritická vůči západnímu liberalismu, který vnímá jako hrozbu pro národní suverenitu a kulturní identitu. Tato kritika zahrnuje odmítání multikulturalismu a LGBTQ práv. Migrace je v Orbánově rétorice prezentována jako zásadní hrozba pro národní identitu, suverenitu a bezpečnost. Zdůrazňuje potřebu přísných migračních politik na ochranu národních hranic. Orbán klade důraz na

ekonomickou suverenitu a nezávislost. Podporuje politiku, která upřednostňuje domácí firmy a maďarské pracovníky, a kritizuje nadměrný zahraniční vliv.

Další analýza tentokrát demokracie dle Rozhodnutí soudního dvora EU ukázala, že demokracie EU je postavena na několika základních principech, jako jsou právní stát, ochrana lidských práv, pluralismus a nezávislé instituce. Freedonova morfologická analýza ideologie analyzovala rozhodnutí Soudního dvora EU z let 2019-2023 ke zkoumání demokracie EU, s využitím Smlouvy o EU a Listiny základních práv EU. Analýza rozděluje klíčové demokratické pojmy na tři kategorie: jádrové (právní stát, lidská práva, rovnost), sousední (nezávislost soudnictví, pluralismus) a periferní (nediskriminace, solidarita). Právní stát zajišťuje spravedlivé a nestranné uplatňování právních norem, s důrazem na nezávislost soudnictví a spravedlivý proces. Lidská práva zahrnují respekt k lidské důstojnosti, svobodě, rovnosti a právům menšin. Rovnost znamená stejný přístup k právům a povinnostem pro všechny občany. Nezávislost soudnictví umožňuje autonomní fungování soudní moci bez politického vlivu, zatímco pluralismus podporuje rozmanitost názorů a inkluzivitu ve společnosti. Nediskriminace chrání před diskriminací na základě rasy, pohlaví, náboženství a dalších charakteristik, a solidarita zajišťuje vzájemnou podporu a spolupráci mezi členskými státy. Tyto hodnoty tvoří ideologický základ, který zajišťuje stabilitu a efektivitu demokratického systému. Ovšem Orbánova interpretace křesťanské demokracie však na některé principy výrazně naráží.

V poslední kapitole bylo srovnáno pojetí křesťanské demokracie a demokracie EU. Komparace ukázala, že hodnoty křesťanské demokracie v Orbánově pojetí výrazně kolidují s hodnotami demokracie EU určené analýzou. Zatímco tato demokracie pracuje s liberálními hodnotami, jako jsou demokracie, lidská práva a právní stát, Orbán zdůrazňuje národní suverenitu, tradiční hodnoty a kulturní konzervatismus. Tyto rozdíly vedou ke konfliktům mezi projevy Orbána a analyzovanými hodnotami EU, které se prohlubují zejména v otázkách migrace, právního státu a ochrany menšinových práv. Analýza odhalila hluboké a zásadní rozdíly mezi křesťanskou demokracií, jak ji představuje Viktor Orbán, a demokracií EU, jak je interpretována rozhodnutími Soudního dvora EU. Klíčové rozdíly se objevují v otázce suverenity, kde Orbán klade důraz na národní suverenitu na úkor nadnárodních právních norem EU, a v kulturní oblasti, kde jeho konzervativní přístup stojí proti pluralismu EU. Další konfliktní body zahrnují lidská práva, kde Orbánova politika často odporuje unijním

principům rovnosti a nediskriminace, a migraci, kde jeho tvrdá rétorika a opatření kontrastují s unijní solidaritou a nediskriminací. V neposlední řadě je zde ekonomický nacionalismus, který je v rozporu s principem solidarity a vzájemné ekonomické spolupráce v EU. Tyto rozpory představují výzvy pro soudržnost a jednotu EU.

Výzkumná otázka této práce zněla: Jaké jsou prvky rétoriky Viktora Orbána ohledně neliberální a později křesťanské demokracie a kde se shoduje či rozchází s hodnotami Evropské unie? Analýza projevů Viktora Orbána ukázala, že jeho interpretace křesťanské (neliberální) demokracie je v mnoha ohledech v rozporu s hodnotovým systémem EU (viz výše). Zatímco EU prosazuje hodnoty, jako jsou demokracie, lidská práva a právní stát, Orbán zdůrazňuje národní suverenitu, tradiční hodnoty a kulturní konzervatismus. Tyto rozdíly vedou ke konfliktům, které se prohlubují zejména v otázkách migrace, právního státu a ochrany menšinových práv. Tato práce tak dává nahlédnout dynamice mezi národními zájmy a společnými hodnotami, které jsou základem evropské integrace. Ukázala, jak Orbánova interpretace křesťanské demokracie kontrastuje s hodnotovým systémem EU, a identifikovala klíčové aspekty, ve kterých dochází k rozporům. Tyto poznatky mohou přispět k širšímu zkoumání napětí mezi národní suverenitou a evropskou integrací.

Použitá literatura

- Adam, C. (2018). "Religion and Authoritarian Legitimacy." Dostupné z: <https://doi.org/10.1057/s41268-021-00228-w>.
- Allen, R. (2020). COVID-19 Funds in Response to the Pandemic. International Monetary Fund, Washington, DC.
- Almond, G. A. (1948). Political Ideas in the Twentieth Century. Yale University Press.
- Ash, G. T. (2019). Europe must stop this disgrace: Viktor Orbán is dismantling democracy. The Guardian. Dostupné z: The Guardian
- Batory, A. (2022). More Power, Less Support: The Fidesz Government and the Coronavirus Pandemic in Hungary. Government and Opposition.
- Bayer, L. (2020). How Orbán broke the EU — and got away with it. Politico.
- Bayer, L. (2023). Viktor Orbán's battle for EU funds reveals existential clash. Politico.
- Bozóki, A. (2012). The Illusion of Inclusion. In Thinking through Transition (pp. 275-311). Central European University Press.
- Burley, A. M. (1992). Democracy and judicial review in the European Community. University of Chicago Legal Forum.
- Cismaș, L.M., Dănilă, M.L. (2020). Economic, Social and Territorial Cohesion a Priority for Poland, Romania, Hungary and Bulgaria: Comparative Analysis on Social Cohesion. In: Idowu, S., Sitnikov, C. (eds) Essential Issues in Corporate Social Responsibility. CSR, Sustainability, Ethics & Governance. Springer, Cham
- Csillag, T., & Szelényi, I. (2015). Drifting from liberal democracy: Traditionalist/neo-conservative ideology of managed illiberal democratic capitalism in post-communist Europe. Intersections. East European Journal of Society and Politics.
- Csillag, T. a Szelényi, I. (n.d.). Drifting from liberal democracy: Traditionalist/Neo-conservative ideology of managed illiberal democratic capitalism in post-communist Europe. Intersections. East European Journal of Society and Politics
- Dahl, R. A. (1971). Polyarchy: Participation and Opposition. Yale University Press.
- Dahl, R. A. (1998). On Democracy. Yale University Press.
- Dahl, R. A. (2001). How Democratic Is the American Constitution?. Yale University Press.

Enyedi, Z. (2020). Right-wing authoritarian innovations in Hungary: the diffusion of anti-democratic ideas. *East European Politics*.

Evropská unie. (2000). Listina základních práv Evropské unie. Úřední věstník Evropské unie, C 364, 1.

Evropská unie. (2021). Smlouva o Evropské unii. Úřední věstník Evropské unie.

Evropský soudní dvůr. (1986). Rozsudek ve věci 294/83, Parti écologiste “Les Verts” v. European Parliament.

Evropský soudní dvůr. (2010). Rozsudek ve věci C-92/09, Volker und Markus Schecke GbR.

Evropský soudní dvůr. (2011). Rozsudek ve věci C-70/10, Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM).

Evropský soudní dvůr. (2013). Rozsudek ve věci C-617/10, Åkerberg Fransson.

Evropský soudní dvůr. (2018). Rozsudek ve věci C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses.

Evropský soudní dvůr. (2018). Rozsudek ve věci C-216/18 PPU, Minister for Justice and Equality (Celmer).

Freedom House (2021) Freedom in the World 2021. Freedom House.

Freden, M. (1996). *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach*. Oxford University Press.

Freden, M. (2015). *Liberalism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Fukuyama, F. (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers.

Fukuyama, F. (2018). *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. Farrar, Straus and Giroux.

Gros, D., a Steinherr, A. (2004). *Economic Transition in Central and Eastern Europe*.

Gera, M. (2023). “Here, the Hungarian people will decide how to raise our children”: Populist rhetoric and social categorization in Viktor Orbán’s anti-LGBTQ campaign in Hungary. *New Perspectives. Planting the Seeds*. Cambridge University Press.

Habermas, J. (1992). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. MIT Press.

Halmai, G. (2014). *An Illiberal Constitutional System in the Middle of Europe*. *European Yearbook of Human Rights 2014*.

Kalmar, I. (2023). "Eastern Europeanism and the Racialization of Central Europe."

Kalyvas, S. N., & van Kersbergen, K. (2010). Christian Democracy. Retrieved from Yale University website.

Kaiser, W. (2004). Christian Democracy in Twentieth-century Europe. *Journal of Contemporary History*.

Kelement, D. a Orenstein, M. (2019). Europe's Autocracy Problem. *Foreign Affairs*.

Krastev, I., a Holmes, S. (2019). *The light that failed: A reckoning*. Penguin Books.

Křížkovský, M. (2020). Politická teorie politického myšlení. In T. Halamka & A. Virdzek (Eds.), *Jak číst myslitele?* Karolinum Press.

Kürti, L. (2020). Orbánism: The culture of illiberalism in Hungary. *Ethnologia Europaea*.

Lamour, C. (2021). Orbán Urbi et Orbi: Christianity as a Nodal Point of Radical-right Populism. *Politics and Religion*.

Langer, A., Ádám, Z., & Bozóki, A. (2020). Religion and authoritarian legitimacy: The Hungarian Pentecostal Faith Church. In: *Christian Right in Europe*. Transcript publishing.

Laruelle, M. (2022). Illiberalism: A conceptual introduction. *East European Politics*.

Lendvai, P. (2018). *Orbán: Europe's New Strongman*. Oxford University Press.

Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. Crown.

Locke, J. (1690). *Two Treatises of Government*. Publisher.

Marantz, A. (2022). "Does Hungary offer a glimpse into our authoritarian future?" *The New Yorker*.

Mokrosch, R., & Regenbogen, A. (2015). Can values education promote cohesion in Europe? Considerations on the example of the EU values of freedom, equality, solidarity and human dignity. *Common European Legal Thinking: Essays in Honour of Albrecht Weber*.

Mos, M. (2020). Ambiguity and Interpretive Politics in the Crisis of European Values: Evidence from Hungary.

Mounk, Y. (2018). The Undemocratic dilemma. *Journal of Democracy*.

Mounk, Y. (2020). Přehodnocený konec dějin. *Journal of Democracy*.

Mudge, S. L. (2018). *Leftism Reinvented: Western Parties from Socialism to*

Neoliberalism. Harvard University Press.

Müller, J.-W. (2013). Towards a new history of Christian Democracy. *Journal of Political Ideologies*.

Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.

Müller, J.-W. (2019). What, If Anything, Can the EU Do? In J.-W. Müller (Ed.), *Brave New Hungary: Mapping the Politics of Illiberalism*. Yale University Press.

Orbán, V. (2014). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 25th Bálványos Summer Free University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2015). Prime Minister Viktor Orbán's presentation at the 26th Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2016). Prime Minister Orbán responds to questions at the 27th Bálványos Summer Open University and Summer Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2017). Viktor Orbán's speech at the 28th Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2018). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 29th Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2019). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 30th Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2020). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 31st Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2022). Speech by Prime Minister Viktor Orbán at the 31st Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Orbán, V. (2023). Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 32nd Bálványos Summer Open University and Student Camp. About Hungary.

Parekh, B. (2019). Liberal Democracy and National Minorities. In *Ethnocentric Political Theory*. *International Political Theory*.

Popper, K. (1945). *The Open Society and Its Enemies*. Routledge.

Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.

Sadecki, A. (2022). From Defying to (Re-)Defining Europe in Viktor Orbán's Discourse about the Past. *Journal of European Studies*.

Sartori, G. (1997). Understanding Pluralism. *Journal of Democracy*.

Smlouva o EU (2021). *Úřední věstník Evropské unie*.

Soudní dvůr Evropské unie. (2019). Rozsudek Soudního dvora z 24. června 2019.

Soudní dvůr Evropské unie. (2019). Rozsudek Soudního dvora z 5. listopadu 2019.

Soudní dvůr Evropské unie. (2021). Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) z 3. června 2021 ve věci C-650/18, Maďarsko proti Evropskému parlamentu. Úřední věstník Evropské unie, C 433, 66.

Soudní dvůr Evropské unie. (2021). Rozsudek Soudního dvora z 15. července 2021.

Soudní dvůr Evropské unie. (2021). Rozsudek Soudního dvora z 2. září 2021.

Soudní dvůr Evropské unie. (2022). Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) z 14. července 2022 ve věci C-207/21 P, Evropská komise proti Polské republice.

Soudní dvůr Evropské unie. (2022). Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) z 14. července 2022 ve věci C-207/21 P, Evropská komise proti Polské republice. Úřední věstník Evropské unie, L 212, 1.

Soudní dvůr Evropské unie. (2023). Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) z 5. června 2023.

Szaló, C. (2021). The cultural sociology of Hungarian national conservatism. In P. Barša, Z. Hesová, & O. Slačálek (Eds.), *Central European Culture Wars: Beyond Post-communism and Populism*. Prague: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

Taylor, C. (1989). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Harvard University Press.

Tóth, T., a Ujlaki, A. (2023). *George Hays II Leadership in the Time of Covid*. Central European University Press.

Visegrad Insight. (2022). "Hungary's Balancing Act on Ukraine: Neutrality or Hedging?"

Visnovitz, P., & Jenne, E. K. (2021). Populist argumentation in foreign policy: The case of Hungary under Viktor Orbán, 2010–2020. *Comparative European Politics*.

Wagrandl, U. (2021). *A Theory of Illiberal Democracy*. In *Democratic Theory and Practice*. Routledge.

Zerofsky, E. (2019). Viktor Orbán's Far-Right Vision for Europe. *The New Yorker*.

Zakaria, F. (1997). "The Rise of Illiberal Democracy."

Zakaria, Fareed. (2003). *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad*. New York: W.W. Norton & Company.